

TOIMINTASUUNNITELMA 2009

SISÄLLYS

TOIMINTA-AJATUS JA -YMPÄRISTÖ

Väestöliiton missio ja arvot	3
Toiminta-ajatus	3
Visio	3
Väestöliiton toimintaympäristö	3
Vaikuttamisen strategia	4
Kansainvälisen sosiaali- ja terveystieteiden seuranta	6
Venäjä-osaaminen	6
Palvelustrategia	7
Strategiakiteytykset	7

PERHE

Perhetoiminnot	8
Lastenhoito	9
Arki haltuun.....	10
Monikulttuurinen osaamiskeskus Kotipuu	11
Perheverkko.....	13
Nettipalvelu murrosikäisten lasten vanhemmille	13
Parisuhdekeskus.....	14
Perhekliniikka	16

SEKSUAALITERVEYS

Seksuaaliterveyskliniikka.....	17
Nuorten Avoimet Ovet.....	18
Nuska	20
Miehen Aika	21
Kansainvälisen kehityksen yksikkö.....	23

VÄESTÖ

Väestöntutkimuslaitos	26
-----------------------------	----

PERINNÖLLISYYS

Perinnöllisyyskliniikka	31
-------------------------------	----

TUKIPALVELUT

Viestintä.....	34
Henkilöstöhallinto ja henkilöstö	35
Varainhankinta	36
Talous.....	36

TOIMINTA-AJATUS JA –YMPÄRISTÖ

VÄESTÖLIITON MISSIO JA ARVOT

Terve, turvallinen ja tasapainoinen elämä alkaa perheestä ja vaikuttaa koko yhteiskuntaan. Väestöliiton toiminta perustuu viiteen arvoon: ihmisläheisyys, luotettavuus, ennakkoluulottomuus, yhteistyökyky ja oikeudenmukaisuus.

TOIMINTA-AJATUS

Väestöliitto on asiantuntijajärjestö, joka edistää koko väestön ja erityisesti perheiden ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta sekä onnellista ja tasapainoista elämää toimimalla yhteiskunnallisena vaikuttajana, luotettavana tutkijana ja kehittäjänä sekä arvostettuna palveluiden tuottajana. Väestöliiton toiminnan painopiste on kotimaassa, mutta sen toiminnalla on myös kansainvälinen ulottuvuus.

VISIO

Väestöliitto on keskeinen yhteiskunnallinen vaikuttaja, jonka mielipidettä sekä päätäjät että kansalaiset arvostavat. Väestöliitto on herkkä havaitsija, innovatiivinen toimija ja luotettava asiantuntija sekä korkealaatuisten palvelujen tuottaja, joka on perheiden ja ihmisten puolella.

VÄESTÖLIITON TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Väestön ikääntymiseen liittyvät haasteet ovat entistä ajankohtaisempia. Jopa puolet kuntien työvoimasta on jäämässä eläkkeelle lähivuosina. Työvoimapula uhkaa erityisesti koulu-, terveys- ja sosiaalipalveluja eli niitä palveluja, jotka Väestöliiton kohderyhmien kannalta ovat keskeisiä. Väestö- ja perhepoliittiselle vaikuttamistoiminnalle on siten selkeä yhteiskunnallinen tilaus. Väestöliiton asiantuntemus on mukana mm. valtioneuvoston ikääntymispolitiikkaa koskevassa hankkeessa, sosiaaliturvauudistuksessa sekä hallituksen politiikkaohjelmien toteuttamisessa.

Suomen talous on kehittynyt erittäin myönteisesti, mutta nyt on näköpiirissä kasvun hidastuminen. Vaikka palkat ovat kohonneet, myös

asuminen, liikkuminen ja ruuan hinta ovat nousseet. Se on osaltaan myös syönyt hallituksen perhe-etuuksiin tekemien parannusten merkitystä. Inflatorinen kehitys on pulmallisinta pienituloisille ja köyhille lapsiperheille. Sosiaaliturvan jälkeenjääneisyys on johtanut siihen, että kulu hyvinvoivien ja syrjäytyneiden välillä on kasvanut.

Henkistä ja sosiaalista pahoinvointia kuvastaa lastensuojelun asiakkaiden ja huostaan otettujen lasten määrän voimakas kasvu. Näistä lapsista on tullut nykyajan huutolaisia.

Maahanmuuttajien määrä on voimakkaasti kasvamassa. Suomalaisen yhteiskunnan kannalta on avainkysymys miten tulijat integroituvat yhteiskuntaan. Väestöliiton tavoitteena on perhenäkökulman huomioiminen kotouttamispolitiikassa niin, että erityisesti perheiden, lasten ja nuorten tarpeet tulevat kohdatuiksi.

Väestöliiton edustama alue, perheiden, lasten ja nuorten hyvinvointi, kilpailee muiden sosiaali- ja terveysjärjestöjen edustamien tarpeiden kanssa. Väestöliitto on käynnistänyt strategiansa uusimisen. Väestöliiton omimmiksi alueiksi nousevat **perheiden hyvinvointi** ja siinä erityisesti vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen, **nuorten hyvinvointi** ja siinä erityisesti seksuaaliterveys ja nuorten henkisen ja sosiaalisen kasvun tukeminen sekä **tasapainoinen väestönkehitys**, jota Väestöliitto lähestyy tutkimustoiminnalla ja välittämällä uutta tietoa. Liitolla on arvostettu asema seksuaaliterveyden ja –oikeuksien osajana. Uutena yhteiskunnallisena haasteena maahanmuuttoon liittyvät asiat ovat mukana kaikessa liiton toiminnassa.

VÄESTÖLIITTO-KONSERNI

Väestöliitto-konserni muodostuu emojärjestöstä ja sen omistamista yhtiöistä, joista merkittävin on Väestöliiton klinikat Oy. Yhtiö toimii Helsingissä, Turussa, Tampereella ja Oulussa ja on Suomen suurin lapsettomuushoitajien tuottaja. Lääketieteellisiä tutkimuksia tekevä VL-Medi Oy toimii Seksuaaliterveysklinikan yhteydessä. VL-Markkinointi Oy on Väestöliiton julkaisuja ja koulutusta järjestävä yhtiö. Organisaation uu-

distamisen tavoitteena on ollut läpinäkyvyyden lisääminen. Väestöliitto ry on nyt selkeästi sosiaali- terveysalan asiantuntijajärjestö, jonka keskeisin tehtävä on vaikuttaminen ja järjestölähtöisten palvelujen tuottaminen. Tutkimuksen ja palvelujen kautta saatava tieto ja kokemus ovat Väestöliiton vahvuus. Organisaatiomuutokset aiheuttavat sen, että Väestöliitto ry on taloudellisessa mielessä entistä riippuvaisempi ulkopuolisesta rahoituksesta.

Rahoittajat

Raha-automaattiyhdistys on keskeisin Väestöliiton toiminnan rahoittaja. Sen asema on toistaiseksi vakaa eikä lähitulevaisuudessa ole uhkaa monopoliaseman murtumiseen. Sen tuoton kasvun ennustetaan taittuvan ja kääntyvän laskuun lähivuosina. Tämä johtuu mm. pelaajien ikärajan nostamisesta 15 vuodesta 18 vuoteen. Sosiaalisen vastuullisuuden korostaminen rahapelitoiminnassa tulee kaiken kaikkiaan vaikuttamaan tuottokertymää vähentävästi.

RAY:n avustuksilla ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa kilpailuhaittaa. Tästä syystä Väestöliitto yhtiöitti osan toiminnastaan. RAY kohdistaa tukensa edelleen vaikeimmassa asemassa olevien tilanteen helpottamiseen sekä ongelmia ennaltaehkäisevään toimintaan. Näiden lisäksi tukea suunnataan kansalaisjärjestötoimintaan. Ero ennaltaehkäisevän ja korjaavan toiminnan välillä on Väestöliiton monissa toiminnoissa kuin veteen piirretty viiva, esim. nuorten seksuaaliterveyspalveluissa sekä vanhemmuuden ja parisuhteen tukemisessa. Kansalaisjärjestötoimintaa tehostetaan lisäämällä ja monipuolistamalla tiedotusta, koulutusta ja kehittämällä verkostoitumista.

Ulkoministeriö tukee liiton kehitysyhteistyötä ja Opetusministeriö väestöntutkimuslaitosta. Molempien tuki pyritään pitämään vähintään entisen suuruisena. Kehitysyhteistyö ja tutkimustoiminta edellyttävät kuitenkin myös muuta kautta saatavaa rahoitusta.

Väestöliitto pyrkii aktiivisesti mukaan toimialansa ESR- ja EU-hankkeisiin. Tämä edellyttää kansainvälisen vuorovaikutuksen, hankkeiden suunnittelun ja hallinnon osaamista. Pääkaupunkiseudun kunnilta pyritään jatkossa saamaan avustuksia mm. nuorille ja perheille tarjottuihin palveluihin.

Väestöliiton on varauduttava rahoittamaan toimintaansa myös muulla tavoin kuin perinteisin julkisin avustuksin. Liitto parantaa yhteyksiään yritysmaailmaan ja etsii sopivia yhteistyömuotoja mm. tehostaakseen varainhankintaansa. Myös yksityisten kansalaisten mahdollisuuksia tukea liiton toimintaa edistetään.

VAIKUTTAMISEN STRATEGIA

Väestöliiton tavoitteita toteutetaan hyvällä perhepolitiikalla ja edistämällä nuorten mahdollisuutta varttua tasapainoisiksi aikuisiksi sekä edistämällä tasapainoista väestönkehitystä. Väestöliitto toimii hyvän parisuhteen ja vastuullisen vanhemmuuden puolesta, edistää parisuhteita tukevaa seksuaalista hyvinvointia sekä arvostaa monikulttuurisuutta ja erilaisuutta. Tavoitteet on kirjattu Seksuaaliterveyspoliittiseen ohjelmaan ja Perhepoliittiseen ohjelmaan.

Asiantuntijuus perustuu tutkimuksen ja omien palvelujen kautta saatavaan luotettavaan tietoon perheiden ja kansalaisten olosuhteista. Tieteellisen tutkimustoiminnan lisäksi tarvitaan ajantasaista ja nopeaa tiedonkeruumenetelmää. Tätä varten Väestöliitossa on tarkoitus kehittää alueellista asiantuntijaverkostoa. (Väestöliitto-agentit). Globaalin seksuaaliterveyden ja -oikeuksien edistämisen perustana ovat kansainvälinen verkostoituminen, projektityö ja tutkimus. Euroopan Unionin perhepolitiikkaan vaikutetaan toimimalla sekä kotimaisissa että eurooppalaisissa yhteistyöverkostoissa.

Valtionhallinnon hankkeisiin vaikuttaminen

Hallitusohjelma sisältää Väestöliiton ajamia perhepoliittisia ja sosiaaliturvaan liittyviä tavoitteita. Väestöliitto vaikuttaa **terveyden edistämisen politiikkaohjelman** sekä **perheiden, lasten ja nuorten politiikkaohjelman** toteutukseen niin, että niissä huomioidaan seksuaaliterveys, nuorten tasapainoisen kasvun edellytykset, vanhemmuuden ja parisuhteiden tukeminen sekä maahanmuuttajien tarpeet.

Väestöliitto pyrkii olemaan toimijana KASTE-ohjelman mukaisissa omaan toimialaansa liittyvissä kuntien hankkeissa. KASTE on Sosiaali- ja terveysministeriön sosiaali- ja terveydenhuol-

lon kansallinen kehittämisohjelma vuosille 2008 - 2011.

Väestöliitto on mukana **Sosiaaliturvauudistuskomitean perusturva- jaoston työskentelyssä**. Väestöliitto ajaa oikeudenmukaisia perhe-etuuksia, jotka edistävät perheellistymistä ja lasten hankintaa. Epätavallisten työsuhteiden yleistyminen ja nuorten naisten työmarkkinoille kiinnittymisen vaikeutuminen viivästyttää perheellistymistä. Lisääntynyt lapsiperheköyhyys on seurausta myös sosiaaliturvan jälkeisestä tilasta.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmistunutta seksuaaliterveyden toimintaohjelman tavoitteiden toteutumista edistetään järjestämällä koulutusta, julkaisemalla kirjoja ja oppimateriaaleja.

Maahanmuutto- ja kotouttamisasiat on koottu sisäasiainministeriöön maahanmuutto- ja eurooppa-asioista vastaavan ministerin alaisuuteen. Kotouttamisessa erityisesti kuntien peruspalvelut ovat avainasemassa. Väestöliiton Kotipuu vahvistaa toimintaansa valtakunnallisena osaamis- ja resurssikeskuksena, joka tukee julkista sektoria monikulttuurisuuden alalla erityisesti lasten, nuorten ja perheiden kysymyksissä.

Kansalaisjärjestötyö

Tavallisten ihmisten ja perheiden asenteisiin ja käyttäytymiseen vaikutetaan siten, että arjen hallinta, vanhemmuus ja perheen ihmissuhteiden hoito saivat sen huomion ja huolenpidon, joka niille ihmisten arvostuksissa tutkimusten mukaan kuuluu. Vaikuttamistyö on tärkeä osa ennaltaehkäisevää terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Väestöliiton tulee virittää keskustelua yhteiskuntamme asioista. Vaikuttaminen tehostuu kun yhteistyötä tehdään samoja tavoitteita ajavien kumppaneiden kanssa.

Väestöliiton *Pari & perhe* -lehti tavoittaa laajasti viranomaisia, asiantuntijoita ja kansalaisia, joille vanhemmuuteen, parisuhteeseen, nuorten asemaan ja seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset ovat ajankohtaisia. Lehden avulla hyödynnetään liiton monipuolista asiantuntemusta. Lehti on toistaiseksi ilmainen asiakaslehti, jota lähetetään mm. terveyskeskuksiin, neuvoloihin,

kouluihin. Levikki on 5000 kpl ja sitä pyritään laajentamaan hankkimalla maksavia tilaajia.

Väestöliitto organisoii koulutustoimintansa uudelleen sekä tehostaa ja laajentaa sitä. Koulutuksen kohderyhmänä ovat ensisijaisesti koulu-, sosiaali-, ja terveyspalveluissa työskentelevät ammattilaiset. Koulutuksella ei tavoitella voittoa vaan tarkoituksena on uuden tiedon jalkauttaminen. Koulutukset kootaan koulutuskalenteriin. Uutena työmuotona kokeillaan koulutuksen järjestämistä myös verkossa ja videoteitse.

Media käyttää Väestöliiton työntekijöitä asiantuntijoina perhepoliittisissa ja erityisesti seksuaaliterveyteen liittyvissä kysymyksissä. Näin vaikutetaan tehokkaalla tavalla myös koko väestöön.

Hyvän parisuhteen merkitystä hyvinvointia ja terveyttä ylläpitävänä ja syrjäytymistä ehkäisevänä seikkana tuodaan vuoden aikana esille kansalaisille ja päättäjille.

Väestöliitto toimii muiden järjestöjen kanssa Harvinaiset-verkostossa, joka lisäämällä tietoa harvinaisista sairauksista edistää näiden potilaiden tasa-arvoa terveydenhuollossamme. Verkosto auttaa perheitä myös vertaistukitoiminnalla. Perinnöllisyysklinikka toimii eurooppalaisessa harvinaistyössä. mm. ylläpitämällä Orphanet-verkkopalvelun Suomen osiota.

Väestöliitto toimii aktiivisesti erilaisissa hallituksissa, komiteoissa ja työryhmissä, joissa perhepolitiikkaa ja suunnitellaan ja sen tuloksia arvioidaan. Verkostoituminen muiden järjestöjen ja tutkijayhteisöjen kanssa tehostaa sitä. Asioihin pyritään vaikuttamaan myös omien viestintäkanavien kuten oman lehden ja nettisivujen avulla.

Väestöliitto käynnistää Väestöliitto-agentit – verkoston. Se koostuu noin 100 kuntien ja järjestöjen työntekijöistä, jotka työskentelevät perheiden, lasten ja nuorten kanssa. Väestöliiton vaikuttamistoiminnan pohjaksi saadaan nopeasti suoraa tietoa kentältä ja toisaalta agenteille voidaan välittää liiton asiantuntemusta.

Kansainvälisen sosiaali- ja terveyspolitiikan seuranta

Kansainvälisen sosiaali- ja terveyspoliittisen keskustelun seuranta ja siihen osallistumista voidaan kehittää. Sellaisia forumeita, jotka käyvät tätä alaa kehittäviä ja kehitystä arvioivia keskusteluita, ovat Euroopan unioni, Euroopan Neuvosto, YK alajärjestöineen tai Maailman terveysjärjestö sekä ne kansainväliset ja suomalaiset instituutiot ja järjestöt, jotka ovat mukana näissä prosesseissa. Euroopan unionin rahoitusohjelmat voisivat myös tarjota uusia toiminnan kehittämis-mahdollisuuksia.

Jäsenyys sosiaali- ja terveysministeriön Jaos 25:ssä tarjoaa Väestöliitolle mahdollisuuden päästä vaikuttamaan Suomen EU:lle annettavien raporttien sisältöön sekä seuraamaan valmisteilla olevia asioita ja komission toimintatapoja. Jaoston jäsenenä liitto voi seurata eurooppalaista keskustelua sosiaalipolitiikasta laajasti, demografisesta kehityksestä, terveys- ja työpolitiikasta ja yleishyödyllisistä palveluista. Se koordinoi Suomessa EU:n Sosiaalisen suojelun komitean (Social Protection Committee) työtä. Komitea seuraa jäsenmaiden sosiaalisen tilanteen ja sosiaalipolitiikan kehittymistä ja avoimen koordinaation menetelmän soveltamista.

EU:n terveyspolitiikkaa seurataan sosiaali- ja terveysministeriön Jaos 33:ssa, jossa liitolla ei ole edustusta. Terveysalalla unionille on hyväksytty terveys- ja kuluttajansuojeluohjelma ja –strategia, johon sisältyy myös projektirahoitusmahdollisuuksia. Terveyspoliittinen direktiivi on tulossa vielä joko kuluvana vuonna tai vasta uuden komission valinnan jälkeen.

Kansallisilla ja eurooppalaisilla kansalaisjärjestöverkostoilla on merkittävä rooli seurata EU:n sosiaali- ja terveyspoliittista kehittämistyötä. Kotimaassa tärkeitä verkostoja ovat Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ja Terveystiedon keskus. Euroopan alueella COFACE ja IPPF seuraavat perhepolitiikkaa ja seksuaaliterveysasioita. Väestöliitto on liittynyt jäseneksi Köyhyyden vastaiseen verkostoon, EAPN Fin (European Anti-Poverty Network), joka seuraa mm. avoimen koordinaation menetelmän soveltamista köyhyyden ja syrjäytymisen alueella. Liitossa pyritään seuraamaan Perheallianssin

työn kehittymistä. Perheallianssi on Euroopan unionin perustama foorumi joka edistää perhepoliittisen tiedonvaihtoa ja hyvien käytäntöjen hyödyntämistä.

Venäjä-osaamisen kehittäminen Väestöliitossa

Suomen suurimmat maahanmuuttajaryhmät ovat lähtöisin Venäjältä ja Virosta. Vuoden 2007 lopun tilastojen mukaan Suomessa asui kaikkiaan 26 200 Venäjän ja 20 000 Viron kansalaista. Suurin osa Venäjältä ja muualta entisen Neuvostoliiton alueelta maahanmuuttajista on venäjänkielisiä. Venäjä on Suomen yleisin vieras kieli ja vuodesta 1996 lähtien on Suomessa solmittu vuosittain 500 – 650 sellaista avioliittoa, joissa toinen puoliso on venäläinen. Useimmiten suomalainen mies avioituu venäläisen naisen kanssa. Venäjänkieliset maahanmuuttajat ovat aviopuolisoita, äitejä ja isiä, lapsia ja nuoria, jotka tarvitsevat arkipäivässä selviytyäkseen samanlaisia palveluja ja tietoa perhe-elämästä ja seksuaaliterveydestä kuin suomalaiset.

Venäjän väestön lukumäärän ennustetaan vähenävän nopeaa vauhtia, koska syntyvyys laskee ja kuolleisuus pysyy korkeana. Hiv ja aids leviävät esim. Pietarin alueella. Venäjällä ollaan huolestuneita myös avioerojen määrän kasvusta. Seksuaaliterveyskasvatuksen antaminen on sallittua kouluissa vain vanhempien luvalla ja nykyaikaisia opetusmateriaaleja ei opettajilla yleensä ole käytettävissään. Perheiden ongelmatilanteissa, kuten parisuhde, lasten kasvatusta, on vaikea löytää sellaisia palveluja, jossa vanhempia ja perheitä tuetaan pysymään yhdessä.

Väestöliiton eri yksiköissä on jo paljon tietoa venäläisestä perheestä ja miehen ja naisen roolista, vanhemmuudesta ja kasvatuksesta ja seksuaalisuuden käsitteestä Venäjällä. Tietoa on saatu kotimaan ja lähialueen projektityössä, tutkimuksista ja henkilökohtaisten yhteyksien kautta. Liitossa toimii sisäinen Venäjätöryhmä, jossa ovat mukana useimmat yksiköt.

Venäjä-osaamista kehitetään ja mietitään niitä teemoja, joissa Väestöliitto haluaa tulla näkyviin Venäjä-osaajana. Yhteistyön aiheina ovat nuorten seksuaalikasvatus ja –palvelut ja perhetyö koskien Suomessa asuvia maahanmuuttajia

sekä liiton yhteistyöhankkeita Viipurissa ja Pietarissa. Uusi projektihakemus tehdään Pohjoisen ulottuvuuden ohjelmaan Pietarin Aidskeskuksen ja hiv-työtä tekevien pietarilaisten järjestöjen kanssa. Väestöliitto on myös mukana Kaakkois-Suomen raja-alueohjelman sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistä koskevassa yhteistyöhankkeessa, johon haetaan rahoitusta vuosille 2009 – 2011.

Väestöliitto järjestää Venäjä-aiheisen seminaarin, jonka tavoitteena on lisätä tietoa venäläisen perheen arjesta Venäjällä ja maahanmuuttajien arjesta Suomessa.

PALVELUSTRATEGIA

Väestöliitto tuottaa kansalaisten tarvitsemia järjestölähtöisiä palveluja, jotka ehkäisevät sosiaalista syrjäytymistä ja terveysriskejä ja auttavat heitä vaikeissa elämäntilanteissa. Palvelujen tarkoituksena ei ole kilpailla yritysten kanssa eikä tuottaa sellaisia palveluja, joista julkinen sektori pystyy vastaamaan.

Väestöliiton asiantuntemuksen ja uskottavuuden kannalta on välttämätöntä, että vaikuttaminen perustuu myös käytännön työlle. Keskeiset palvelut liittyvät nuorten kasvuun, parisuhteen ja vanhemmuuden tukemiseen, seksuaaliterveyteen ja harvinaisten oireyhtymien perinnöllisyysneuvontaan. Väestöliiton erityinen voimavara on mahdollisuus vuorovaikutukseen tutkimustoiminnan ja palvelujen kesken. Tätä mahdollisuutta hyödynnetään tehokkaammin ja parannetaan vaikuttamistoiminnan uskottavuutta.

Liiton eri toimintamuodot ja palvelut ovat tärkeitä väliinputoajaryhmille, joita julkiset palvelut eivät tavoita ja joille kaupalliset palvelut ovat liian kalliita tai niitä ei ole. Esimerkkeinä tällaisesta selviytymistä tukevasta ja ongelmia ennaltaehkäisevästä työstä ovat mm. lastenhoito-toiminta, maahanmuuttajien auttamistyö ja nuorten seksuaaliterveyspalvelut. Järjestölähtöisessä auttamistyössä on tärkeää arvioida toimintaa, jotta resurssit käytetään oikein ja palveluilla saadaan todellista lisäarvoa asiakkaille ja yhteiskunnalle.

Väestöliitossa on myös maksullisia palveluja, joita asiakkaat tarvitsevat ja joista he ovat valmiita maksamaan kohtuullisen korvauksen. Tuotteistetut, laajamittaiset palvelut yhtiöite-tään. Näin tehtiin lapsettomuusklonikoiden kohdalla. Yrityksille ja kunnille myytävien lastenhoitopalvelujen osalta varaudutaan yhtiöittä-miseen. Parisuhdeterapiasta on jatkuva kysyntä ja sitä tarjotaan Helsingissä ja Tampereella. Terapiapalvelujen volyyymi on kuitenkin suhteellisen pieni eikä tarvetta yhtiöittämiseen toistaiseksi ole. Maksullisten palvelujen osalta kiinnitetään huomiota kannattavuuteen, kysynnän ja tarjonnan kohtaamiseen, oikeaan hintalaatusuhteeseen sekä markkinointiin ja laadunvarmistukseen.

Väestöliitto on valtakunnallinen järjestö, mutta sen toimintamuodot keskittyvät pääkaupunki-seudulle. Taloudellisia mahdollisuuksia laajentaa toimintaa koko maahan ei ole. Toistaiseksi käytetään hyväksi verkkomahdollisuuksia ja muita tietoteknologian keinoja. Parisuhdeneuvontaa, seksuaaliterveysneuvontaa ja tukea vanhemmuuteen liittyvissä kysymyksissä on jo mahdollista saada Väestöliitosta nettivastauksilla. Videovastaanottoa kehitetään. Uutena kohderyhmänä ovat maaseudun yrittäjät.

STRATEGIAKITEITYKSET

Väestöliitto

- edistää perheellistymistä, lasten hankintaa ja hyvää vanhemmuutta sekä hyvinvoivaa ja pysyvää parisuhdetta
 - ehkäisee nuorten terveysriskejä ja syrjäytymistä sekä edistää heidän edellytyksiään kasvua fyysisesti ja psyykkisesti hyvinvoiviksi aikuisiksi
 - edistää suvaitsevaisuutta ja erilaisten kulttuuritaustojen arvostamista ja ymmärtämistä teemällä perhekeskeistä maahanmuuttajatyötä
 - edistää globaalia seksuaaliterveyttä ja oikeuksia sekä
 - järjestää pari- ja seksuaaliterapiaa, lastenhoitopalveluja sekä perinnöllisyysneuvontaa
 - perustaa toimintansa tutkittuun tietoon ylläpitämällä Väestöntutkimuslaitosta.
- Hedelmöityshoitoja tuotetaan Väestöliiton Klinikat Oy:ssä.

PERHETOIMINNOT

Perhepolitiikka

Vaikuttaminen lapsi- ja perhemyönteisen yhteiskunnallisen ilmapiirin syntymiseen on liiton tärkeimpiä ja haastavimpia tehtäviä. Perheet voivat olla keskenään hyvin erilaisia ja silti yhtä arvokkaita. Olipa kyseessä ydinperhe, yksinhuoltajan perhe, sateenkaariperhe tai maahanmuuttajaperhe yhteistä on huolenpito, keskinäinen kiintymys ja lasten kasvun tukeminen. Liiton perhepoliittinen ohjelma linjaa liiton lähivuosien tavoitteet. Ohjelmassa etsitään keinoja työn, opiskelun ja perheen tarpeiden yhteensovittamiseen, asenteisiin ja arvoihin vaikuttamiseen sekä perheiden taloudellisten edellytysten parantamiseen samoin kuin sosiaali- terveys- ja koulupalvelujenkin kehittämiseen. Perheillä tulisi olla enemmän valinnanmahdollisuuksia lasten hoitojärjestelyissä, koska perheiden tarpeetkin ovat erilaisia. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsiperheiden köyhyyden ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn. Toimiva parisuhde ja hyvä vanhemmuus ovat perheen henkisen hyvinvoinnin kulmakiviä.

Toiminta-ajatus ja keskeiset tavoitteet

Väestöliiton perhetoimintojen tavoitteena on olla valtakunnallisesti tunnustettu kehittäjä, alan henkilöstön kouluttaja ja asiantuntija perhe- ja parisuhdetyössä sekä näihin liittyvässä monikulttuurisuuskysymyksissä.

Toimintaympäristö

Väestöliiton perhetoiminnot suuntaavat toimintaansa parien, perheiden ja yksilöiden hyvinvoinnin edistämiseen ja ongelmien korjaamiseen kulttuuritaustasta riippumatta. Toiminnan perustaksi tarvitaan tutkittua tietoa ja realistista näkemystä perheiden hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Perhetoiminnot tuottavat sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille tutkittuun tietoon perustuvia kustannustehokkaita toimintamalleja ja työvälineitä perheiden hyvinvoinnin edistämistyöhön. Toimintamallit perustuvat myös omassa toiminnassa saatuihin käytännön kokemuksiin.

Vaikuttaminen

Perhetoimintojen henkilöstö osallistuu Väestöliiton vaikuttamistyöhön. Henkilöstö toimii asiantuntijana, kouluttajana, konsulttina ja ammattilaisten työnohjaajana sekä osallistuu julkiseen keskusteluun mm. lausuntojen, artikkeleiden ja haastattelujen kautta vaikuttaen osaltaan ammattilaisiin, kansalaisiin ja päätöksentekijöihin.

Palvelut

Perheverkko ja lastenhoitopalvelu yhdessä Arki Haltuun -projektin kanssa tuottavat tukipalveluja pikkulapsiperheille. Murrosikäisten lasten vanhemmille tarkoitettu verkkopalvelu auttaa vanhempia nuorten kehittämiseen liittyvässä kysymyksissä. Kotipuu keskittyy monikulttuuristen perheiden hyvinvoinnin edistämiseen. Perhekliniikka ja Parisuhdekeskus edistävät parisuhteiden hyvinvointia ja hoitavat pareja kun ongelmia kohdataan.

Voimavarat

Perhetoiminnoissa työskentelee 26 työntekijää. Näiden lisäksi lastenhoidossa käytetään noin 20 henkilötyövuoden verran tuntityöntekijöitä. Lastenhoidon toiminta rahoitetaan asiakasmaksuilla, RAY:n tuella ja kuntien maksuosuuksilla. RAY:n tuki kohdistuu asiakasperheille tehdyn työn koordinointiin ja työn kehittämiseen. Tuntityötä tekeviä lastenhoitajia on noin 100. Perhetoimintojen työtä tukee väestöntutkimuslaitoksen perhetutkijatiimi. Perhekliniikkaa, murrosikäisten vanhempien verkkopalvelua ja kunnille ja yrityksille myytävää lastenhoitotoimintaa lukuun ottamatta kaikki toiminnot rahoitetaan RAY:n tuella.

Yhteistyö

Perhetoiminnot toimivat kuntien, järjestöjen ja tutkimuslaitosten kanssa koti- ja ulkomaissa ja tutkimushankkeita on mm. väestöntutkimuslaitoksen ja Neuvolatyön kehittämis- ja tutkimuskeskuksen kanssa. Perhetoimintojen henkilöstö osallistuu myös eri alojen opiskelijoiden kouluttamiseen toisella asteella ja korkeakouluissa

toimien opiskelijoiden käytännön harjoittelun ohjaajina ja kouluttajina. Kansainvälistä yhteistyötä tehdään mm. Home Care Europe -, ICCFR - (The International Commission on Couple and Family Relations), Gottman Institute - ja Australian Relationships -järjestöjen kanssa.

LASTENHOITOTOIMINTA

Toiminta-ajatus

Väestöliiton lastenhoitotoiminta tarjoaa ammattitaitosta, hyvälaatuista ja luotettavaa lastenhoitoapua ja tukea lapsiperheiden arjen sujumiseen pääkaupunkiseudulla ja muualla Uudellamaalla. Lastenhoitoapua järjestetään noin eri 1700 asiakasperheelle vuodessa. Työ on muuttunut yhä enemmän vanhempien tukimuodoksi, josta perheen vanhemmat voivat tilata matalan kynnyksen muodossa lastenhoitajan kotiin autamaan arjen eteenpäin viemisessä. Säännöllisissä hoitajakoulutuksissa hoitajia valmennetaan toimimaan erilaisissa lapsiperheissä. Eri-tyisvalmennusaiheina ovat viime vuosien aikana olleet esimerkiksi työskentely maahanmuuttajaperheissä, lastenhoito tuoreissa adoptioperheissä ja toimiminen eri käytöshäiriöistä kärsivien lasten kanssa. Lastenhoitotoiminta vaikuttaa muuttovoittoisissa kunnissa, joissa vanhempien omat sosiaaliset verkostot (isovanhemmat, suku) ovat useasti kaukana. Lastenhoitotoiminnalla on siten merkitystä lastensuojelun ennaltaehkäisevänä toimintana.

Toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteena on tuottaa vuonna 2009 yhteensä noin 45 000 lastenhoitotuntia. Korkeaa tasoa uusien hoitajien rekrytoinnissa jatketaan. Soveltuvuus lastenhoitotyöhön todetaan haastattelujen kautta jonka jälkeen hoitajiin ja heidän ammattiosaamiseensa tutustutaan työhön orientoivalla pakollisella kurssilla. Ennen työhön ryhtymistä jokaiselta hoitajalta pyydetään rikosrekisteriote (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 14.6.2002/504). Lastenhoitajien täydennyskoulutusta ja työhön ohjausta tiivistetään. Koulutuksissa käsitellään ajankohtaisia, hoitajien työtä tukevia aiheita. Hoitajien osallistumista koulutukseen seurataan.

Henkilöstöneuvottelijoiden mahdollisuuksia koulutukseen lisätään ja tarjotaan näin mahdollisuus syventää omaa erikoisosaamistaan. Työssä jaksamiseen panostetaan mm. kiinnittämällä huomiota omaan työhön vaikuttamiseen.

Palvelut

Suoraan lapsiperheille suunnattu RAY:n tuema lastenhoitotoiminto muodostaa lähes 60 prosenttia koko tuotannosta, eli noin 25 000 palvelutuntia tai noin 4100 asiakaskäyntikertaa 4-9 tuntia kerrallaan. Toiminnan avulla vanhemmat voivat järjestää omaa aikaa itselleen tai saada tukea, kun omat voimavarat eivät riitä, ja oma sosiaalinen verkosto puuttuu. Vanhempien uupuminen, vaikeat perhetilanteet tai lasten / vanhempien sairastumiset ovat tavallisia syitä ulkopuolisen tuen tarpeeseen. Toiminta tukee pikkulapsiperheiden syrjäytymisen ehkäisyä, ja toimii lastensuojelun ennaltaehkäisevänä toimintana.

Kuntien, yritysten ostama palvelu – ei tuettu, täyshintainen toiminta muodostaa lähes 40 % koko toiminnasta, eli noin 20 000 palvelutuntia. Väestöliiton lastenhoitotoiminta täydentää myös pääkaupunkiseudun ja ympäryskuntien perhetyötä ja lastensuojelun avohuollon tukitoimia. Tilaukset tulevat kuntien sosiaali- ja terveystoimen kotipalvelusta, lastensuojelusta, vammais- palvelusta, kehitysvammahuollosta ja päivähoidosta. Ostopalvelun perhetyö ja tehostettu perhetyö aloitetaan lähes aina yhteistyöpalaverilla, jossa yhdessä asiakkaan ja eri yhteistyötahojen kanssa määritellään työn tavoitteita.

Lapsen sairastuessa myös työnantaja voi tilata ja maksaa Väestöliiton lastenhoitajan työntekijänsä perheeseen. Yritysten ostamat palvelut ovat n. 10 % täyshintaisesta myynnistä.

Tavoitteena on, että kuntien ja yritysten ostama lastenhoitotoiminta toimii yhtiömuotoisena vuoden 2009 alusta alkaen.

Voimavarat

Henkilökuntaan kuluu 4,5 sosiaali- ja hoitoalan asiantuntemusta edustavaa henkilöä. Määräaikaisessa työsuhteessa on lisäksi noin 100 lastenhoitajaa.

Yhteistyö

Väestöliiton lastenhoito on mukana perustamassa verkostoyhdistyksen yhdessä muiden kotipalvelutuottajien kanssa vuonna 2007 lakautetun Suomen kotihoidon toimikunnan tilalle. Lastenhoitoyksikkö osallistuu ammattikorkeakoulujen oppilaiden koulutukseen sekä toimii heille käytännön harjoittelupaikkana. Yhteistyötä Väestöliiton muiden perhetoimintojen kanssa tiivistetään. Väestöliitto kuuluu European HomeCare- järjestöön.

ARKI HALTUUN- PROJEKTI

Toiminta-ajatus ja keskeiset tavoitteet

Hanke on kehittämis-, tutkimus-, ja koulutusprojekti, jolla on kaksi tavoitetta: uuden perhetyön työvälineen kehittäminen ja perheiden auttaminen. Lapsiperheet, joiden arjesta puuttuu säännöllinen rakenne, ajautuvat ennakoimattomasti tilanteesta toiseen, arki ”kelluu”. Projekti luo perhetyöhön uuden toimintamallin ja käytännönläheisen työkalun, sekvenssikartan, jonka avulla perheiden parissa työskentelevät ammattilaiset voivat tukea syrjäytyneiden tai sen uhan alla elävien lapsiperheiden toimintakykyä. Tällä tavoitellaan toiminnallista sujuvuutta (toiminnallista vanhemmuutta) ja säännöllistä struktuuria perheen arkeen; arjen toimintojen ennustettavuus on yksi keskeinen tekijä sekä lapsen että koko perheen hyvinvoinnin kannalta.

Ajatuksena on, että arjen perusrakenteen tulisi olla kunnossa ja riittävän toimiva ennen kuin lähdetään ratkomaan muita elämönhallinnallisia ongelmia. Kun arkeen luodaan selkeä rakenne, myös muut elämänalueet löytävät paikkansa arjen kuvioissa. Hankkeessa yhdistetään perhetyön uusi ja vanha paradigma toimivaksi kokonaisuudeksi ja luodaan perhetyöhön menetelmä, jossa arki on aidosti keskiössä.

Toimintaympäristö

Perinteinen lastensuojelu- ja perhetyö on viime aikoina saanut rinnalleen yhä vahvemmin näkökulman, työtavan, jossa huomio kohdistuu entistä selkeämmin perheiden konkreettiseen, toiminnalliseen – tai toimimattomaan arkeen.

Väestöliiton Arki haltuun – projektille on yhteiskunnallinen tilaus. Jokaisen asiakasperheen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä kunnallisen lastensuojelun sosiaalitoimen kanssa. Suomessa lastensuojelun asiakasmäärät ovat huolestuttavasti nousussa. Stakesin kunnilta keräämien tietojen mukaan vuonna 2007 huostaanottojen määrä kasvoi 1,8 % ja lastensuojelun avoimuuden asiakasmäärä 5,8 % edellisvuoteen verrattuna.

Vaikuttaminen

Hankkeen kokemukset, tutkittu ja kehitetty aineisto sekä uudet hankkeen aikana kehitetyt työkalut on tarkoitus juurruttaa kentälle käytettäväksi menetelmiksi. Projekti tuottaa käytäntöä palvelevaa tutkimustietoa. Kerätyt kokemukset, dokumentoitu aineisto ja arvio menetelmän vaikuttavuudesta perheiden kanssa tehtävässä työstä raportoidaan. Projekti julkaisee teoksen uudesta perhetyön menetelmästä, sekvenssikartasta, jossa yhdistetään uusi ja vanha paradigma toimivaksi kokonaisuudeksi, jossa arki on aidosti keskiössä.

Palvelut/projektit/tutkimushankkeet

Arki haltuun – projektin ja sekvenssikartan vaikuttavuus arvioidaan. Hanke toimii myös tutkimuskohteena, minkä vuoksi perheen arkea tallennetaan eri tavoin tutkimuskäyttöön. Neuvottelut ja perheiden kanssa käytävät keskustelut menetelmän vaikuttavuudesta äänitetään. Kaikki asiakastyö, kuten kotikäynnit, kirjataan. Arjen eri toimintoja saatetaan valokuvata ja/tai videoida; tästä sovitaan erikseen kunkin asiakkuuden kohdalla. Työtapaan kuuluu myös havaintojen teko työn etenemisestä ja työn vaikuttavuudesta.

Työskentelyssä olevat perheet antavat asiakas-sopimuksessa luvan kerätyn materiaalin mahdolliseen myöhempään tutkimuskäyttöön. Kerättyä materiaalia analysoidaan myös asiakkaiden kanssa, kun pohditaan neuvotteluissa asetettuja tavoitteita ja niiden toteutumista. Asiakkaiden oma näkökulma toteutuneeseen työhön ja sen vaikuttavuuteen on keskeisen tärkeä.

Voimavarat

Arki Haltuun – hankkeessa työskentelee viiden hengen työryhmä, yhteistyössä asiakkaiden ja sosiaalitoimen kanssa. Työskentely kodeissa tapahtuu parityönä, 2-6 tunnin jaksoissa Projektissa työskentelee kolme perhetyöntekijää ja projektikoordinaattori. Lastenhoitotoiminnan osastopäällikkö käyttää 30 % työajastaan tähän projektiin. Projektilla on toimiva ohjausryhmä. perustetaan ohjausryhmä syksyllä 2007. Projekti hyödyntää Väestöliiton eri toimintojen asiantuntijuutta. Projektilla tiimillä on ohjausryhmä ja työnohjaus.

Yhteistyö

Sisäinen: Arki haltuun – projekti linkittyy muihin Väestöliiton yksiköissä toteutettaviin, synergiaetuja tuottaviin projekteihin.

Ulkoinen: Arki haltuun – projekti tekee yhteistyötä muun muassa Helsingin sosiaaliviraston perhekeskusten, Vantaan sosiaalitoimen, Ensi- ja turvakotien liiton, Lastensuojelun keskusliiton ja Marttaliiton kanssa. Projekti tekee tutkimuksen (väitöstyöt) ja eri opinnäytteiden kautta yhteistyötä myös Helsingin yliopiston ja Diak - ammattikorkeakoulun kanssa.

MONIKULTTUURINEN OSAAMISKESKUS (KOTIPUU)

Toiminta-ajatus ja keskeiset tavoitteet

Väestöliitto tukee maahanmuuttajien, erityisesti perheiden ja nuorten, hyvinvointia ja suomalaisen yhteiskuntaan kotoutumista Monikulttuurisen osaamiskeskuksen kautta. Lisäksi Väestöliitto vaikuttaa maahanmuuttoon liittyvän politiikan, lainsäädännön ja valtakunnallisten ohjelmien kehittämiseen. Tämän toteuttamiseksi osaamiskeskuksessa tuotetaan ja mallinnetaan kotouttamislainsäädännön mukaisia palveluja täydentäviä palveluja sekä maahanmuuttajille että ammattihenkilöstölle. Palveluja kehitettäessä ja tuotettaessa otetaan huomioon eri perusteiden maahan muuttaneiden tarpeet. Kaikessa toiminnassa huomioidaan hyvinvoinnin ulottuminen monelle elämänalueelle ja tästä nouseva tarve valtavirtaistaa kotoutumisen edistäminen useille politiikan sektoreille.

Toimintaympäristö

Maahanmuutto on voimakkaassa kasvussa, erityisesti kasvaa työperusteisesti oleskeluluvan saaneiden ja heidän perheenjäsentensä määrä. Tämän seurauksena myös maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten lukumäärä on voimakkaasti kasvamassa. Maahanmuuttajaväestö onkin nuorempaa kuin koko väestö; heistä alle 29-vuotiaita on noin 5 prosenttiyksikköä enemmän kuin koko väestöstä.

Syksyllä 2008 valmistuu valtakunnallinen kotouttamisen ja etnisten suhteiden puiteohjelma, jonka tavoitteena on tukea kotouttamispolitiikan ja kotouttamislainsäädännön toimeenpanoa alueilla ja paikallisella tasolla. Valmistelun yhteydessä on todettu tarve paikallistason sisältöohjauksen syventämiseen muun muassa osaamiskeskustyyppistä ohjausta kehittämällä. Sisältöohjauksessa tarvitaan sekä julkisen sektorin että kansalaisjärjestöjen toisiaan täydentävää osaamista.

Hallituksen terveyden edistämisen politiikkaohjelman linjausten perusteella sosiaali- ja terveysministeriö käynnistää Maahanmuuttajien terveys –toimintaohjelman valmistelun. Lisäksi monikulttuurisuus on hallitusohjelman mukaisesti käynnistetyn Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi -politiikkaohjelman läpileikkaava teema. Hallitus antaa syksyn 2008 kuluessa eduskunnalle selonteon kotouttamislain toimeenpanosta. Kotouttamislain kokonaisuudistuksen valmistelu aloitetaan tämän jälkeen.

Vaikuttaminen

Väestöliitto seuraa aktiivisesti kotouttamisselonteon eduskuntakeskustelua sekä kotouttamislain kokonaisuudistuksen valmistelua ja vaikuttaa valmisteluun nuorten ja perheiden kotoutumisen näkökulmasta. Lisäksi seurataan ja vaikutetaan hallituksen politiikka- ja muiden kansallisten ohjelmien valmisteluun ja toteuttamiseen.

Monikulttuurisen osaamiskeskuksen toiminnassa vaikuttamistyö tulee jatkumaan muun muassa Lapsiasianvaltuutetun neuvottelukunnassa sekä Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman Syrjäytymisen ehkäisy – työryhmässä.

Palvelut

Monikulttuurisen osaamiskeskuksen RAY-rahoitteisen toiminnan (Kotipuu) lähtökohtana on ollut peruspalvelujen (neuvola, varhaiskasvatus ja peruskoulu) kehittäminen maahanmuuttajaperheiden tarpeita vastaavaksi, sekä maahanmuuttajien omaehtoisen selviytymisen ja aktiivisen vanhemmuuden tukeminen. Perheitä ja vanhemmuutta tukemalla tuetaan välillisesti lasten ja nuorten hyvinvointia ja kotoutumista.

Maahanmuuttajiin suunnatut palvelut muodostuvat vanhempien puhelin- ja sähköpostineuvonnasta, erikielisistä materiaaleista sekä vähenevässä määrin vertaistuenryhmistä. Vertaistuenryhmätoimintaa pyritään kehittämään maahanmuuttajayhdistysten vapaaehtoistoimintana.

Peruspalveluissa toimivien valmiuksia vahvistetaan jatkossakin kouluttamalla, tarjoamalla maksutonta puhelin- ja sähköpostikonsultointia sekä tuottamalla materiaaleja ja uusia työmalleja. Koulutuksia kehitetään eri ammattisegmenttien tarpeita paremmin vastaaviksi: vuonna 2009 keskitytään erityisesti varhaiskasvatuksen ammattilaisille suunnattujen koulutusten sisältöihin. Väestöliiton linjan mukaisesti lähivuosina kehitetään myös virtuaalikoulutusta ajankäytön tehokkuuden lisäämiseksi.

Vuoden 2008 kehittämisalueena alueena on maahanmuuttajataustaisiin nuoriin suuntautuvan työn aloittaminen. Rahoitusta on haettu RAY:lta valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopoliittisen kehittämisohjelman tavoitteiden mukaisen verkkonuorisotyön ulottamiseksi erikieliseen nuoriin. Kolmen vuoden kehittämisrahoitusta on haettu myös TEKRY:ltä yhteistyössä Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikan kanssa nuorille suunnattujen nettimateriaalien (tietopankkien) muokkaamiseksi maahanmuuttajanuorille sopiviksi aineistoiksi sekä ammattioppilaitosten henkilökunnan koulutuksen pilotointia sekä materiaalityöntekijöiden koulutusta varten.

Pitemmän aikavälin kehittämisenä Monikulttuurisen osaamiskeskuksen toimintoja tullaan kehittämään vastaamaan muun muassa hallituksen puiteohjelmassa tunnistettaviin tarpeisiin, edelleenkin erityisesti nuorten ja perheiden kotoutumisen tukemiseksi.

Voimavarat

Monikulttuurisessa osaamiskeskuksessa työskentelee RAY-rahoituksella neljä työntekijää, jotka puhuvat sujuvasti kahdeksaa kieltä (dari, englanti, persia, ruotsi, sorani, somali, suomi ja venäjä).

Arviointiraportissa (Net Effect Oy 2008) todettiin vuodesta 2003 asti kehitetyn toiminnan selkeä tarve kentällä. Resurssien vähäisyys rajoittaa kuitenkin toiminnan laajempaa markkinointia ja osittain myös kysyntään vastaamista. Lisähenkilöresurssit ovat välttämättömät nuoriin suuntautuvan työn ja vapaaehtoistyön aloittamiseksi.

Osaamiskeskustoimintaa laajennettaessa otetaan huomioon arviointiraportissa, tutkimuksissa ja selvityksissä tunnistetut tarpeet perheiden kotoutumisen edistämiseksi sekä käytettävissä olevat kansalliset ja EU-rahoitusohjelmat ja niiden linjaukset.

Yhteistyö

Valtakunnallisessa yhteistyössä painotetaan yhteistyötä sisäasiainministeriön ja muiden ministeriöiden kanssa sekä verkostoyhteistyötä maahanmuuttajatyötä tekevien järjestöjen, ml. maahanmuuttajien omat järjestöt, kanssa. Järjestöistä keskeisiä yhteistyökumppaneita koulutustoiminnassa ovat MLL:n Uudenmaan piirin Amoral-hanke ja Ihmisoikeusliiton MoniNainen-hanke. Lastensuojelun Keskusliiton kanssa on yhteistyöhanke, jonka tavoitteena on välittää maahanmuuttajavanhemmille omakielistä tietoa lastensuojelusta.

Kuntien kanssa tehdään yhteistyötä mm. vertaistien kanssa vaikuttavuusarvioinnissa. Lisäksi verkostoidutaan muiden eurooppalaisten, maahanmuuttajien kotoutumistyötä tekevien järjestöjen kanssa.

Väestöliiton sisällä yhteistyötä tehdään erityisesti Parisuhdekeskuksen kanssa luomalla koulutussisältöjä parisuhdetyön ammattilaisille ja mallintamalla vertaistoimintaa monikulttuurisille pareille. Yhteistyötä on myös Seksuaaliterveysklinikan, Väestöntutkimuslaitoksen ja Kansainvälisen kehityksen yksikön kanssa.

PERHEVERKKO

Toiminta-ajatus ja keskeiset tavoitteet

Perheverkko keskittyy erityisesti 20-30-vuotiaisiin nuoriin aikuisiin, jotka pohtivat omalla kohdallaan perheellistymiseen liittyviä haasteita. Vanhemmuuden haasteiksi monet nuoret parit mainitsevat mm. opiskelun/työn yhteensovittaminen perheen kanssa, miten taloudellinen tilanne muuttuu lapsen saamisen myötä, miten parisuhde ja seksuaalisuus muuttuvat odotusajana ja pikkulapsivaiheessa, minkälaista arkielämä on pikkuvauvan kanssa ja jääkö itselle omaa aikaa perheellistymisen myötä.

Vaikuttaminen

Yhdessä eteenpäin –pieni parisuhdeopas -vihkosta, joka on vuonna 2008 päivitetty versio entisestä Parisuhdevihkonen vekaraperheen vanhemmille vihkosesta, haetaan (VL-Markkinointi) KELAn äitiyspakkaukseen. Parisuhdevihkonen vekaraperheen vanhemmille oli äitiyspakkauksessa neljän vuoden ajan.

Asiantuntijuus mediassa: Annetaan haastatteluja, osallistutaan erilaisiin keskusteluohjelmiin ja kirjoitetaan artikkeleita lapsiperheille tärkeistä asioista.

Erityisperheiden asioihin kiinnitetään huomiota Hyvä, me! –julkaisussa. Julkaisun toivotaan herättävän julkista keskustelua niistä voimavaroista ja elämäntaidoista, joita erityisperheiden jäsenille usein kehittyy haastavassa arjessa selviämisessä.

Palvelut/projektit/tutkimushankkeet

Puhelinneuvonta jatkuu kaksi kertaa viikossa (1,5h /kerta). Neuvontapuhelin toimii ilman lisämaksua ja tavoittaa asiakkaat valtakunnallisesti.

Sähköpostineuvonnasta asiakkailla on mahdollisuus kysyä itseään askarruttavista asioista. Asiakkaalle vastataan 3-5 työpäivän sisällä.

”One-to-one” -nettivastaanotot jatkuvat.

Henkilökohtaisilla vastaanotoilla saa yksilö- ja parineuvontaa ja psykologin neuvontaa. Tavoitteena on 280 asiakaskäyntiä.

Voimavarat

Perheverkossa työskentelevät projektikoordinaattori, kouluttaja, perhetyöntekijä, psykologi ja asiantuntijalääkäri. Kaikille työntekijöille laaditaan koulutussuunnitelma he käyvät työnohjauksessa.

Yhteistyö

Perheverkko tekee yhteistyötä Nettilomakkeen mm. YTHS:n, perhesuunnitteluneuvoloiden, ammatillisten oppilaitosten oppilashuoltotyöryhmien, Suomen uusperheellisten liiton ja Yksin- ja yhteishuoltajien liiton kanssa.

MURKUN KANSSA - NETTIPALVELU MURROSikäisten VANHEMILLE

Toiminta-ajatus ja keskeiset tavoitteet

www.murkunkanssa.fi -nettipalvelu toimii osana Väestöliiton perheiden ja vanhemmuuden tukemista vaiheessa, jolloin lasten murrosikä saattaa koetella rajustikin perheen arkea ja vanhempien jaksamista.

Palvelun tavoitteena on ehkäistä hankalien ja ratkaisemattomien tilanteiden kasautumista murrosikäisten nuorten perheissä suuremmiksi ongelmiksi antamalla ”yhden luukun” periaatteella murrosikäisten nuorten vanhemmille tietoa, vahvistusta ja ohjausta.

Vanhemmat kaipaavat tietoa ja vahvistusta omalle vanhemmuudelleen sekä keskustelua toisten murrosikäisten nuorten vanhempien kanssa. Nuori haastaa heitä usein voimakkaastikin, ja tarvitaan peilauspintaa vanhempien ratkaisuille ja vanhemmuuden ”haltuun ottamiselle”.

Internet toimintaympäristönä on tuttu nuorille, jotka ovat kasvaneet tietotekniikan käyttämiin. Suuri osa nuorten vanhemmistakin osaa

käyttää nettiä tiedon hakuun, ja netistä löytyy paljon hajanaista tietoa nuoriin, murrosikään ja vanhemmuuteen liittyen. Murkun kanssa – nettisivusto toimii kokoavana linkkinä, josta jokainen murrosikäisen vanhempi voi aloittaa, ja löytää oman perheensä ja oman nuoren tilanteeseen sopivan polun linkeineen.

Vaikuttaminen

www.murkunkanssa.fi -sivusto toimii tiedotus- ja vaikuttamisvälineenä, ja sivuston huolellinen ylläpito ja päivittäminen ovat tärkeä osa vaikuttamis- ja tiedotustehtävää. Tiedotusvälineiden, yhteistyöverkoston ja vanhempaintilaisuuksien kautta informoidaan sivuston olemassaolosta ja markkinoidaan palvelua ja nostetaan esiin sivuston kautta esiin nousevia vanhempia askarruttavia asioita tai epäkohtia. Keskustelua vanhemmuudesta murrosikäisen nuoren perheessä sekä murrosikään ja vanhemmuuteen liittyvien asioiden käsittelyn kanavista pidetään yllä.

Palvelut/projektit/yhteistyöhankkeet

Palvelut: www.murkunkanssa.fi -sivuston ylläpito ja päivitys. Sivustolla on tietoa murrosiästä ja sen vaikutuksesta perheeseen ja vanhemmuuteen. Sivustolla on myös tietoa niistä kysymyksistä, jotka tavallisimmin aiheuttavat huolta murrosikäisen vanhemmissa tai hankalia tilanteita nuoren kanssa. Sivut on linkitetty asiantuntijatahoihin Väestöliitossa ja muualla. Kysymys-vastaus-palsta tarjoaa vanhemmille mahdollisuuden kysyä Väestöliiton asiantuntijoilta murrosikäisen nuoren tilanteeseen ja vanhemmuuteen liittyvistä asioista. Jo vastattujen kysymysten lukeminen antaa vinkkejä omankin perheen tilanteeseen. One to one -verkkovastaanotolla vanhempi voi varata henkilökohtaisen suojatun nettikeskusteluajan Murkun kanssa -palvelun työntekijältä. Murrosikään ja murrosikäisen vanhemmuuteen liittyvien asioiden käsittely vanhempaintilaisuuksissa tai vanhempainryhmissä (mahdollisuus 4-8 ryhmään vuodessa ryhmän kokoontumistiheydestä ja -kertojen määrästä riippuen).

Nettisivuston toteuttaminen ja siihen liittyvien palvelujen kehittäminen on yhteistyöprojekti vakuutusyhtiö Tapiolan kanssa. Liiton jäsenjärjestön Suomen Vanhempainliiton kanssa teh-

dään yhteistyötä liittyen nettisivuston tunnetuksi tekemiseen sekä sivuston kodin ja koulun yhteistyötä koskevan osion päivittämiseen.

Voimavarat

Taloudelliset resurssit palvelun käynnistämiseen tulevat pääosin vakuutusyhtiö Tapiolan projektirahoituksena. Lisärahoitusta saadaan Murkun kanssa -projektin työntekijän pitämistä alustuksista, luennoista tai ryhmistä.

Hankkeessa työskentelee yksi kokopäiväinen projektityöntekijä. Lisäksi tehdään yhteistyötä liiton asiantuntijoiden kanssa esim. nuorten seksuaaliterveyteen, maahanmuuttajanuorten tilanteeseen tai vanhempien parisuhteeseen liittyvissä asioissa.

Yhteistyö

Nettipalvelun yhteistyökumppanit liitossa ovat seksuaaliterveysklinikka, Perheverkko, Kotipuu sekä tiedottamiseen liittyvät palvelut.

Ulkoisia yhteistyökumppaneita ovat vakuutusyhtiö Tapiola, Suomen Vanhempainliitto sekä muut järjestöt, joiden sivustojen linkittäminen nettipalveluun tukee vanhempien tiedonsaantia.

Yhteistyötä tehdään myös julkisen sektorin kanssa esim. vanhempainryhmien ja vanhemmille suunnattujen tilaisuuksien järjestelyihin liittyen.

PARISUHDEKESKUS

Toiminta-ajatus ja keskeiset tavoitteet

Parisuhdekeskuksen toiminta käynnistettiin Väestöliitossa vuosina 2004-2007 toimineen Parisuhdeprojektin työn perustalle vuoden 2008 alusta. Parisuhdekeskus toimii osaamis-, kehittämis- ja resurssikeskuksena, matalan kynnyksen palvelujen tuottajana sekä tieto- ja informaatiokeskuksena kansalaisille ja parisuhde-työn ammattilaisille. Se luo kestävän rakenteen parisuhde-työn osaamisen ja kehittämisen turvaamiseksi Suomessa. Toiminta edistää kansalaisten hyvinvointia ja terveyttä sekä ehkäisee väestöryhmien välisten hyvinvointierojen syn-

tymistä. Parisuhdekeskus on keskeinen linkki valtakunnallisella toimijakentällä. Se tekee jatkuvaa kehittämis-, arviointi-, koulutus- ja tutkimustyötä parisuhdetyön alalla.

Parisuhdekeskuksen tavoitteena on kerätä psykologista ja yhteiskuntatieteellistä tietoa suomalaisista parisuhteista parisuhteita kohtaavien henkilöiden työn tueksi. Tarkoitus on aikaansaada uudella työotteella varhaista vaikuttamista parien ja perheiden hyvinvointiin. Ennaltaehkäisevä parisuhdetyö on kaikkein kustannustehokkainta työtä perheiden hyväksi. Parisuhdekeskus tuottaa tietoa tarvitaan myös kunnallisille ja valtakunnallisille toimijoille ja päätöksentekijöille parien tukemiseksi sekä perhepoliittisten päätösten perustaksi.

Toimintaympäristö

Parisuhdekeskus toimii ja on ollut perustamassa valtakunnallista parisuhdetyön kehittäjien PASU – verkostoa ja parisuhdekehittäjien vaikuttajaverkostoa, jonka muodostavat Mannerheimin lastensuojeluliitto, Lastensuojelun keskusliitto, Ensi- ja Turvakotien liitto, Kataja ry ja Kirkko. Verkosto järjestää parisuhteiden koulutus- ja neuvottelupäivät alan työntekijöille.

Parisuhdekeskuksen perustamaan Monikulttuurisen pari- ja perhetyön verkostoon kuuluvat tällä hetkellä Suomen Mielenterveysseura, Suomi-seura, Naisten Suojakoti, Kirkkopalvelut, Monika-naiset ja Familia ry:n Duo-projekti. Verkosto laajentaa toimintaansa Parisuhdekeskuksen järjestämällä koulutuksilla (esim. ”Maahanmuuton psykologiset vaikutukset”) ja verkko-pohjaisen toimintaympäristön käytöllä konsultoinnin välineenä.

Kuntiin osaajia ja antureita

Parisuhdekeskus kouluttaa ja tuottaa konsultatio- ja työnohjauspalveluja kuntien, yksityisten ja järjestöjen parisuhdetyön ammattilaisille parisuhdetyössä ja kuntien parisuhdetyön kehittämiseksi. Kuntiin ja järjestöihin koulutetaan valtakunnallisesti kattava ennaltaehkäisevän parisuhdetyön osaajien verkosto sosiaali-, terveys- ja sivistystoimen henkilöstöstä pohjautuen parisuhdekeskuksen Tahdolla ja Taidolla -malliin. Heidän tehtävänä on koordinoita, kehittää ja toteuttaa ehkäisevää parisuhdetyötä

alueellaan. He toimivat Väestöliiton parisuhdeosaajien verkostossa konsultoiden, kouluttaen ja tuottaen myös Väestöliitolle tietoa väestön tarpeista. Kuntien työntekijöiden kautta tavoitetaan maanlaajuisesti mahdollisimman suuri joukko kansalaisia ja pareja.

Vaikuttaminen

Väestöliiton nettisivujen parisuhde-osiossa löytyy tietoa sekä ammattilaisille että kansalaisille. Nettisivuja kehitetään jatkuvasti. Sivujen kautta saa tietoa olemassa olevista parisuhdepalveluista Suomessa. Tammi-elokuun aikana parisuhdesivuilla on ollut n. 22 000 kävijää ja hakupalvelulla reilu 13 000 käyttäjää. Nettisivuilla vastataan kansalaisten lähettämiin kysymyksiin ja sivuilta löytyy artikkeleita parisuhteen hoitamisesta. Ammattilaisille sivuilta löytyy mm. tietoa koulutuksista ja työnohjauksesta ja tiedepalstalta viimeistä tietoa koti- ja ulkomaisesta parisuhdetutkimuksesta. Sivuilta löytyy myös lakitieto-osio, jossa käsitellään asiakastyöhön liittyvää lainsäädäntöä. Ammattilaisten konsultaatioita pyritään toteuttamaan etäpalveluna (videoteitse) myös niiden maan äärialueiden kattamiseksi, joilla ammattilaisten konsultaatioita on vaikea saada. Kehitetään ”Parinetti” ja nettisivuja laajennetaan Podcast – ja nettiradio-toimintaa. Luodaan verkkopohjainen vertaisryhmä ennaltaehkäisevään parisuhdetyöhön.

Parisuhteen valtakunnallinen neuvontapuhelin toimii kolmena päivänä viikossa. Vastaajina ovat Väestöliiton asiantuntijat.

Parisuhdekeskuksen työntekijät osallistuvat julkiseen keskusteluun artikkelein ja haastatteluin.

Palvelut, kehittäminen ja parisuhdetutkimus

Parisuhdekeskus etsii ja tuottaa tietoa, testaa ja kehittää maailmalla kehitettyjä parisuhdetyön ennaltaehkäiseviä toimintamalleja ja menetelmiä Suomen olosuhteisiin soveltuviksi sekä kehittää uusia menetelmiä parisuhdetyöhön.

Vauvojen vanhemmille suunnattua Tuomassa vauvaa kotiin –koulutusta kehitetään edelleen ja siitä on tekeillä käsikirja sekä ammattilaisille että vauvaperheille. Tahdolla ja taidolla - parisuhdeohjelman ohjaajakoulutusta ammatti-

laisille jatketaan. Tahdolla ja Taidolla -ohjelmasta on kehitteillä versiot kriisipareille ja nettiin. Vuoden aikana toteutetaan DVD vuorovaikutuksesta ja tehdään valmiiksi Rakkauspeli. Alkaen maatalousyrittäjistä, eri ammattiryhmille tullaan toteuttamaan kohdennettuja työhyvinvointi- ja parisuhdeohjelmia. Väestöliiton Kotipuun kanssa on kehitteillä parisuhdeongelmia ennaltaehkäisevä malli monikulttuurisille pareille alkaen venäläis-suomalaisista pareista. Pareille tuotetaan tietoa parisuhdetaidoista Kehrämallin monikulttuurisen sovelluksen avulla. Tarkoituksena on kartoittaa menestystekijät onnistuneessa kaksikulttuurisessa suhteessa. Parisuhdekeskuksen puitteissa selvitetään myös sovittelutoimintamallin soveltamista Suomeen.

Parisuhdetutkija aloittaa Parisuhdekeskuksen toiminnan tutkimuksen 2009. Tutkija tarkastelee parisuhdeosion vaikuttavuutta neuvoloiden perhevalmennuksissa sekä Tuomassa vauvaa kotiin – kaksipäiväisten parisuhdekoulutusten vaikutuksia. Tutkija välittää tutkimustietoa ammattilaisten käyttöön ja kansalaisten käyttöön. Hän vastaa kysymyksiin, miten tutkimustieto seksuaalisuudesta voidaan muuntaa ennaltaehkäiseväksi avuksi parien seksuaalisissa pulmissa tai miten tutkimustieto voi auttaa pareja ratkaisemaan tasavertaisuuden ongelmia omista kodeissaan.

Voimavarat

Parisuhdekeskuksessa työskentelee kuusi työntekijää.

Yhteistyö

Sisäistä yhteistyötä tehdään koulutuksessa, kehittämisessä ja tutkimuksessa sekä palvelutoiminnassa erityisesti monikulttuurisuuteen perehtyneen Kotipuun, Väestöntutkimuslaitoksen, Seksuaaliterveysklinikan ja Lapsettomuus-klinikoiden kanssa. Tutkimus- ja kehittämisosuudet toteutetaan liiton Väestöntutkimuslaitoksen ja yliopistojen kanssa (perhetutkijakoulu).

Ulkopuolisina yhteistyökumppaneina menetelmien kehittämisessä, tutkimuksessa ja koulutuksessa toimivat valtakunnallinen Neuvolatyön tutkimus- ja kehittämiskeskus, Sosiaali- ja terveysministeriö, Stakes, Suomen Terveystieteiden

tajaliitto, Tampereen hyvinvointineuvola, kunnat ja ammattikorkeakoulut.

Parisuhdekeskus toimii kansainvälisissä parisuhdetyön kehittäjien verkostoissa mm. Relationships Australia, Gottman Institute ja ICCFR – kansainvälinen parisuhdetyön ammattilaisten verkosto.

PERHEKLINIKKA

Toiminta-ajatus ja keskeiset tavoitteet

Perhekliniikka tarjoaa asiantuntija-apua yksilöiden, parien ja perheiden kriiseissä ja muissa elämäntilanteissa ilmenevissä ihmissuhdevaikeuksissa. Perhekliniikka antaa myös työnohjausta ammattilaisille sekä tekee ennaltaehkäisevää kehittämistyötä

Perhekliniikalla on toimipisteet Helsingissä ja Tampereella. Toimintakaudella kehitetään asiakastietojärjestelmää ja lisätään vastaanottotoimintaa, käyntimäärätavoite on yhteensä 2000 yksilökäyntiä vastaava määrä. Tavoitteena on kattaa tuloilla toiminnasta aiheutuvat menot. Parisuhdekeskuksen maksuttomien nettivastaa-ottojen avulla pyritään helpottamaan klinikan terapiavastaa-ottoille kohdistuvaa asiakaspainetta ja vastaamaan asiakkaiden akuuttiin palvelutarpeeseen.

Toimintaympäristö

Perhekliniikoilla tarjottaville pariterapiavastaa-ottoille on runsaasti kysyntää. Kansalaiset haluavat hoitaa parisuhteitaan ja hakeutuvat vastaanottoille. Asiakastietojärjestelmää kehitetään seuraavan vuoden aikana asiakasanalyysin ja kysynnän laajuuden sekä jonotusaikojen määrittämistä varten. Monikulttuuristen parien parisuhdeneuvontatarpeen ennakoidaan myös lisääntyvän lähivuosina.

Vaikuttaminen

Klinikka auttaa yksilöitä ja pareja parisuhdeongelmissa. Tavoitteena on auttaa kriiseissä siten, että ihmisten, parien ja perheiden toimivuus, työkyky ja henkilökohtaisen elämän laatu paranevat.

Palvelut

Perhekliniikan psykologit ja parisuhdeneuvojat tarjoavat parisuhdeneuvontaa ja pariterapiaa asiakkaille sekä työnohjauspalveluja sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille. Fisherin eroseminaari eronneille järjestetään kaksi kertaa vuodessa. Paripsykoterapiakoulutusta jatketaan VL-Markkinointi Oy:n kanssa.

Voimavarat

Tampereen perhekliniikalla käytetään 1.1 HTV ja Helsingin klinikalla 1.5 HTV psykologin ja parisuhdeneuvojan työpanosta. Tämä johtuu siitä että sekä Helsingissä että Tampereella on lyhennettyä työaika tekeviä henkilöitä. Psykologien ja parisuhdeneuvojan työaika on myös jaettu parisuhdekeskuksessa toteutettavaan kehittämistyöhön ja asiakasneuvontaan (mm.

puhelinpalvelu, nettivastaanotto ja suunnitteilla olevat parinetti sekä vertaistoimintamallit).

Yhteistyö

Yhteistyötä tehdään Gottman Instituutin, Suomen pariterapiayhdistyksen, Psykologiliiton ja Väestöliiton muiden osastojen kanssa sekä parisuhdekeskuksen toiminnassa ko. kohdassa mainittujen yhteistyökumppaneiden kanssa.

Määrälliset tavoitteet

Helsingin klinikan 1.5 HTV:n työpanosta ovat jakamassa yhteensä 4 työntekijää. Vastaanottojen määrällinen tavoite on 726 asiakasta. Tampereen klinikan 1.0 HTV: työpanosta ovat jakamassa 2 työntekijää. Vastaanottojen määrällinen tavoite on 638 asiakasta.

SEKSUAALITERVEYSKLINIKKA

Toiminta-ajatus ja keskeiset tavoitteet

”Nuorten ja aikuisten seksuaaliterveyden ja – oikeuksien edistäminen, ihmissuhteiden tukeminen, tiedon ja palvelujen tuottaminen.”

Seksuaaliterveyskliniikka edistää seksuaaliterveyttä, turvaa seksuaalioikeuksia, kehittää ja tarjoaa alan palveluja sekä harjoittaa tutkimusta ja kansainvälistä yhteistyötä. Toiminta suuntautuu voimakkaasti ennaltaehkäisevien palvelujen kehittämiseen julkisessa terveydenhoidossa kautta maan sekä terveyskasvatuksen määrän ja laadun parantamiseen. Seksuaaliterveyden edistämisessä huomioidaan miesten ja naisten ominaispiirteet, sekä nuoret omana ryhmänä. Vaikutetaan sekä Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittisen ohjelman että STM:n seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelman käytännön toteuttamiseksi.

Toimintaympäristö

Koulujen seksuaalikasvatus on terveystietoppiaineen myötä kehittynyt hyvin. Joillain paikkakunnilla ehkäisyneuvolat toimivat hyvin, nuorille on omia seksuaaliterveysvastaanottoja, ja

kouluterveydenhoitajat aloittavat ehkäisyä. Toisilta paikkakunnilta palvelut puuttuvat lähes kokonaan. STM:n seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelmassa todetaan, että seksuaalineuvonta kuuluu oleellisena osana ehkäisevän terveydenhuollon palveluihin. Suositeltavana toimenpiteenä esitetään, että koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa tuetaan nuorten seksuaaliterveyden kehitystä annettujen suositusten mukaisesti. Perusterveydenhuollossa tarvitaan matalan kynnyksen seksuaaliterveyspalveluita nuorille. Kouluterveydenhuoltoa on vahvistettava, koska se toimii keskeisimpänä nuorten terveyspalvelujen tarjoajana. Epäasiallista seksitietoa leviää runsaasti median kautta. Sen vastapainoksi tarvitaan nuorille suunnattuja seksuaaliterveyden materiaaleja ja koulutusta.

Vaikuttaminen

Väestöliitto on tunnustettu terveystietopoliittinen vaikuttaja, jonka toiminta kohdistuu erityisesti nuorten seksuaaliterveyteen ja tasapainoiseksi aikuiseksi kasvamiseen. Kunnallisiin päättäjiin vaikutetaan, jotta koulujen oppilashuoltoon ja

nuorten terveystalvaeluihin panostettaisiin nykyistä runsaammin voimavaroja ja palvelut suunniteltaisiin sellaisiksi, että nuorten on helppo niitä käyttää. Erityisesti kiinnitetään huomiota nuorten hyvien hoitomallien levittämiseen julkiselle sektorille.

Palvelut

Seksuaaliterveysklinikka ja RAY:n tuella toimivat Nuorten Avoimet Ovet, NUSKA ja Miehen Aika toiminnat muodostavat toiminnallisen osaamiskeskuksen. Terveystalvaeluotoalan ammattilaisille (terveydenhoitajat, sairaanhoitajat, lääkärit) tarjotaan mahdollisuus opiskella seksuaaliterveyteen liittyviä erityiskysymyksiä. Klinikka toimii myös konsultaatiopaikkana.

Seksuaaliterveysklinikka osallistuu lähialueilla seksuaaliterveyden edistämishankkeisiin. Seksuaaliterapiaa ja lääkärin palveluita tarjotaan molemmille sukupuolille. Väestöliiton seksuaali- ja ehkäisyneuvola aloittaa uutena matalan kynnyksen hoitajapainotteisena neuvontapalveluna. Aikuisten maksullisia käyntejä on noin 600. Päivittäinen puhelinneuvonta jatkuu.

Voimavarat

Pääasiallinen tulonlähde on Seksuaaliterveysklinikan yhteydessä toimivan VL-Medi Oy:n tuottama voitto.

Yhteistyö

Väestöliiton sisällä läheisimmät yhteistyötahot ovat Kansainvälisen kehityksen yksikkö ja perhetoiminnot. Verkostoyhteistyötahoja ovat mm DIAK, poliisi, sosiaalityö, Tukinainen, Tyttöjen talo, kirkko, HUS:n nuorisovastaanotto, STM, STAKES, OPH, TEKRY, Helsingin yliopisto, Helsingin kouluterveydenhuolto.

Nuorten Avoimet Ovet (NAO)

Toiminta-ajatus ja keskeiset tavoitteet

Nuorten Avoimet Ovet (NAO) on nuorten seksuaaliterveyden ammatillinen osaamisyksikkö. NAO edistää nuorten seksuaaliterveyttä koko Suomessa yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan

tasoilla. Päämääränä on nuorten seksuaalioikeuksien toteutuminen ja seksuaaliterveyspolitiikkaan vaikuttaminen. Asiantuntijuus perustuu käytännön työstä saatuihin kokemuksiin ja tietoihin, tutkittuun tietoon sekä jatkuvaan lisäkoulutautumiseen. NAO vaikuttaa seksuaaliterveyspalveluiden saatavuuden ja laadun parantamiseksi, nuorten tietojen, taitojen, sekä itsetunnon ja elämähallinnanlisäämiseksi. NAO:n tavoitteena on, että kaikilla suomalaisilla nuorilla on tasapuolisesti edellytyksiä ja mahdollisuuksia huolehtia itsestään ja seksuaaliterveydestään. Konkreettiset vaikuttamisen tulokset näkyvät nuorten elämähallinnassa: seksuaalikäyttäytymisessä ja -tiedoissa; kuinka varhain yhdynnät aloitetaan, ehkäisyn käytössä, raskauden keskeytysten ja seksitautien määrissä.

Vuoden 2009 työn painopistealueet ovat vastaanottomallin levittäminen julkisiin terveydenhuollon palveluihin. Tavoitteena on luoda kattava verkosto. Vastaanottomallin kehittämistä jatketaan ja vuonna 2009 keskitytään erityisesti maahanmuuttajanuorten ja poikien seksuaalikasvatukseen ja seksuaalineuvontaan. Internet-palvelua nuorille uusitaan sekä ulkoasun että sisällön suhteen nuoria houkuttavammaksi oppimisympäristöksi. Koulutuksissa keskitytään erityisesti nuorten kanssa työskenteleeviin ammattilaisiin. NAO:n tutkimustyötä ja sen tiedottamista tehostetaan.

Vaikuttaminen

Pitkän tähtäimen tavoitteena on, että perusterveydenhuoltoon saadaan omia nuorten neuvoiloita ja työntekijöiden ammattitaito on ajanmukaista, nuoria kunnioittavaa ja asiantuntevaa. Kouluterveydenhuoltoa tuetaan etenkin seksuaaliterveyden näkökulmasta kouluttamalla ja konsultoimalla kouluterveydenhoitajia ja lääkäreitä, sekä tuottamalla heille tukimateriaaleja.

Terveystalvaeluotoajille ja lääkäreille tarjotaan mahdollisuus tutustua NAO vastaanottotoimintaan. Vastaanottotoimintaan ja kohtaamismalliin tutustuneet ammattilaiset sekä terveydenhuoltoalan opiskelijat toimivat niin kutsuttuina NAO-lähettiläinä, jotka vievät mallia julkisen terveydenhuollon palveluihin.

Vuoden aikana tehdään tutkimuksia ja selvityksiä nuorten hyvinvoinnista ja seksuaalitervey-

destä. Vastaanotolla käyneiltä nuorilta kerätään asiakaspalautetta ("kuukauden kysymys") sekä tehdään asiakasanalyysiä potilaspapereiden tietoihin perustuen. Selvitetään miten porno on vaikuttanut nuorten käsityksiin seksistä ja omasta kehosta. Tekeillä on myös väitöskirjatutkimus nuorten seksuaaliterveyden edistämisestä internetissä.

Julkista vaikuttamista kehitetään raportoimalla nuorten tilanteesta sekä hyödyntämällä Seksuaaliterveyspoliittista ohjelmaa päättäjien ja median kanssa. Osallistutaan nuorten hyvinvointia koskevien hallitusohjelmien työstämiseen. Tärkeänä vaikuttamistyonä on lisäksi osallistuminen asiantuntijana Valtioneuvosto asettamaan lasten ja nuorten hyvinvointineuvottelukuntaan, Kouluterveyslähettiläisiin (STAKES), Lastenterveysfoorumiin (TEKry), Suomen eduskunnan, Sosiaali- ja terveysministeriön ja järjestöjen työryhmiin suunniteltaessa ja arvioitaessa nuorten terveyteen vaikuttavia ohjelmia, suosituksia ja lakeja.

Palvelut

Nuorten Avoimet Ovet jatkaa toimintaansa matalan kynnyksen seksuaaliterveysneuvolana. Vastaanottoa kehitetään jatkuvasti asiakaspalautteen, sairauskertomustietojen sekä asiakaskäyntitilastojen analyysin sekä opinnäytetöistä saatujen tietojen avulla. Tavoitteena on yhteensä 700 asiakaskäyntiä sekä hoitajien että lääkärien vastaanotoilla.

Internetpalvelu www.seksuaaliterveys.org tukee nuorten tarpeita tiedonhakanavana sekä seksuaaliterveyspalveluita tarjoavana sivustona (kysymys-vastauspalsta, one-to-one vastaanotto). Nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille on sivustolla oma osio, jossa tarjotaan tietoa sekä konsultaatiomahdollisuus. Internet-palvelu mahdollistaa matalan kynnyksen seksuaaliterveystiedon- ja palveluiden tavoitettavuuden kaikkialla Suomessa. Toimintavuonna lisätään sukupuolisensitiivistä ja maahanmuuttajanäkökulmaa seksuaaliterveyskasvatukseen liittyen. Kysymysvastauspalstalla on tavoitteena vastata noin 350:een kysymykseen ja nettivastaanottoa (One-to-One) lisätään noin 100:n. Nuorten osio uudistetaan kokonaan, sekä sisällöllisesti että ulkoisesti, käyttäjäystävällisemmäksi ja nuoria houkuttelevaksi sivustoksi. Tavoitteiden

toteuttamista seurataan nettikyselyiden, tilastoinnin ja sivujen testauksen avulla.

Koulutustoiminnassa keskitytään nuorten kanssa työskenteleviin ammattilaisiin. Koulutuksia järjestetään yhteensä 20. Vuonna 2009 aloitetaan uusi verkostoitumishanke, jonka tavoitteena on viedä NAO –vastaanottomallia sekä NUSKA -kohtaamismallia julkiselle sektorille. Hankkeen keskeisinä kohderyhminä ovat nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset julkisella sektorilla, esimerkiksi kouluterveydenhoitajat, kuraattorit, psykologit, opettajat, nuorisohjaajat, päivystyspisteiden henkilökunta sekä perusterveydenhuollossa toimivat lääkärit. Hankkeen avulla lisätään koulutusten avulla näiden ammattilaisten tietoja nuorten seksuaaliterveydestä sekä annetaan välineitä nuorten seksuaalisuuden kohtaamiseen ja edistämiseen. Hankkeen aikana arvioidaan Väestöliitossa kehitettyjen mallien toimivuutta käytännön työssä julkisella sektorilla.

Väestöliiton kansainvälisen kehityksen yksikön kanssa jatketaan yhteistyötä nuorten seksuaaliterveyden edistämiseksi Viipurissa. NAO osallistuu Väestöliiton Venäjätyöryhmään. Alkuvuodesta alkaa vuoden kestävä täydennyskoulutus yhteistyössä NUSKA-projektin sekä Diakonia Ammattikorkeakoulun kanssa ammattilaisille.

Voimavarat

Henkilöstöön kuuluvat ylilääkäri, hankkeen johtaja, hankkeen lääkäri 50%, kolme kokopäiväistä projektityöntekijää: projektkoordinaattori (100%), hoitaja/ nettipalveluvastaava ja hoitaja/ tutkija.

Henkilökunta osallistuu erilaisiin seminaareihin, koulutuksiin sekä kansainvälisiin kongresseihin, joissa käsitellään nuorten seksuaaliterveysaiheita. Ryhmätyönohjaus jatkuu entisellään. Tarvittaessa järjestetään yksilötyönohjausta.

Yhteistyö

Yhteistyötä tehdään erityisesti kuntien, kouluterveydenhuollon ja perusterveydenhuollon, sosiaalihuollon, terveystiedon opettajien sekä muiden nuorten kanssa työskentelevien alan järjestöjen ja toimijoiden kanssa. Väestöliiton sisällä tehdään yhteistyötä seksuaaliterveyskli-

nikan muiden toimintojen kanssa sekä Kehitys-yhteistyön yksikön kanssa. NAO toimii koonkutsuvana toimijana Väestöliiton nuorten hyvinvointitoimikunnassa.

NUSKA

(Nuorten seksuaalinen kaltoinkohtelu- kohtaamisprojekti)

Toiminta-ajatus ja keskeiset tavoitteet

Toiminta-ajatuksena on toimia asiantuntijajaksikkona seksuaalisesti kaltoinkohdeltujen nuorten kohtaamisessa ja auttamisessa, seksuaalisen väkivallan ennaltaehkäisyssä sekä nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten kouluttamisessa. Moniammatillisen työryhmän avulla taataan korkeatasoinen asiakastyö, ammattilaisten kouluttaminen, poikkihallinnollinen verkostoituminen, julkinen vaikuttaminen ja materiaalityönto.

Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneiden nuorten auttamiseksi kehitetyn kohtaamis- ja verkostoitumismallin valtavirtaistaminen ja juurruttaminen. Mallin avulla nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten kynnys puuttua seksuaaliseen kaltoinkohteluun madaltuu ja nuoren saattaminen avun piiriin paranee. Valtakunnallisissa koulutuksissa levitetään tietoa nuoriin kohdistuvasta seksuaalisesta kaltoinkohtelusta ja sen ennaltaehkäisystä.

Tavoitteet ovat kohtaamis- ja verkostoitumismallin vieminen käytännön työntekijöille valtakunnallisesti kouluttajakoulutuksena, asiakastyön jatkaminen ja laajentaminen (vanhemmat), asiantuntijavetoisten vertaisryhmien perustaminen seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneille nuorille ja heidän vanhemmilleen, internetpalveluiden kehittäminen, verkostoitusprosessin jatkaminen, nuorille suunnatun turvataitokasvatusmateriaalin suunnittelu ja julkinen vaikuttaminen. Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneiden nuorten ohjaamiseksi keskusteluavun piiriin käynnistetään yhteistyö poliisin (väkivaltayksikkö) kanssa.

Toimintaympäristö

Sosiaali- ja terveysministeri valmisteli ehdotuksen ”Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edis-

täminen, toimintaohjelma 2007 – 2011”. Ohjelma ottaa kantaa myös seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn sekä huomioi seksuaalista väkivaltaa kokeneiden nuorten avun saamisen sekä avun piiriin saattamisen vaikeutta. *Oikeusministeriö* on vuonna 2005 laatinut kansallisen ohjelman väkivallan vähentämiseksi.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007 - 2011 yksi tavoitteista on lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen ja turvallisuuden parantaminen ennaltaehkäisyyn painottuvana kokonaisuutena. Yhdeksi käytännön keinoksi esitetään väkivallasta kysymistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Poliittikaohjelmassa on kiinnitetty huomiota myös matalan kynnyksen palveluiden kehittämiseen ja oikeusprosessin lapsiystävällisyyden vahvistamiseen.

1.1.2008 astui voimaan uudistetun lastensuojelulain muutokset (Lastensuojelulaki 417/2007). Lain muutostarpeen taustalla ovat olleet mm. tarve tehostaa lapsen ja perheen osallisuutta ja oikeusturvaa, viranomaisten yhteistyötä perheiden tukemiseksi sekä täsmentää kunnan velvollisuuksia lastensuojelussa. Uudistetussa lainsäädännössä lastensuojelutoimenpiteiden painopiste siirtyy ennaltaehkäisyyn, varhaiseen tukeen ja avohuoltoon. Viranomaisten ilmoitusvelvollisuutta lastensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta on laajennettu ja se ohittaa muiden lakien salassapitovelvollisuudet. Lisäksi lastensuojelulle säädettiin velvollisuus ilmoittaa poliisille tietoonsa tulleista lapsiin kohdistuneista rikoksista.

Vaikuttaminen

Nostetaan nuoriin kohdistuvaa seksuaalista kaltoinkohtelua, nuorten riskialttiutta, haavoittuvuutta, keskeneräisyyttä, avun tarvetta ja palveluverkostojen toimivuutta esiin mediassa mielipidekirjoituksin, artikkelein ja haastatteluin. Vaikutetaan mahdollisuuksien mukaan nuorten terveyttä edistävien poliittikaohjelmien sisältöön. Jatketaan asiantuntijana toimimista eri työryhmissä.

Projektissa tuotetut materiaalit perustuvat kehitettyyn kohtaamis- ja verkostoitumismalliin, asiakastyöhön sekä valtakunnallisiin ohjeistuksiin. Tuotetaan kirjallista materiaalia kohderyhmän nuorille, ammattilaisille ja seksuaalisesti

kaltoinkohdeltujen nuorten läheisille. Materiaali on tulostettavissa projektin internetsivuilla. NUSKA- kirjaa markkinoidaan nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille.

Kehitetään nettikysely seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneiden nuorten vanhemmille avun tarpeeseen ja palveluverkoston toimivuuteen liittyen. Jatketaan nettikyselyä, jossa kartoitetaan mm. seksuaalisen kaltoinkohtelun vaikutuksia ja hoidon piiriin pääsemistä. Tuloksista tiedotetaan koulutustilaisuuksissa, haastattelussa ja nettiartikkelien muodossa projektin internetsivuilla. Kirjoitetaan tieteellinen artikkeli yhdessä NAO- työryhmän kanssa Nuorten Avoimien Ovien asiakkaille tehdyn kyselytutkimuksen tuloksista, jossa kartoitettiin NAO-asiakkailta heidän kokemuksiaan ja ajatuksiaan vastata seksuaalista väkivaltaa kartoittavaan kysymykseen.

Järjestetään yhdessä Väestöliiton eri toimijoiden kanssa Kampin kauppakeskuksessa toteutettava Katseet kohtaavat – kampanja. Kampanja korostaa seksuaalisten oikeuksien ja turvataitojen merkitystä nuorille ja heidän vanhemmilleen.

Palvelut

Tarjotaan 20 koulutustilaisuutta seksuaalisen kaltoinkohtelun ennaltaehkäisyyn sekä seksuaalisesti kaltoinkohdellun nuoren kohtaamiseen liittyen. Koulutustilaisuuksissa kerätään palaute. Yhteistyössä Nuorten Avoimien Ovien ja Diakonia-ammattikorkeakoulun kanssa järjestetään ammatillinen täydennyskoulutus (8op) nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille.

Jatketaan alle 18-vuotiaiden seksuaalisesti kaltoinkohdeltujen vastaanottoja. Lisäksi tarjotaan asiakkaiden läheisille mahdollisuus 1-5 kerran kartoittaville vastaanottokäynneille. Tarjotaan asiantuntijavetoista vertaisryhmätoimintaa NUSKAn nuorille (rentoutusryhmä) ja heidän vanhemmilleen (keskusteluryhmä).

Seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneille nuorille suunnattua virtuaalista, reaaliajassa tapahtuvaa one - to-one keskustelupalvelua jatketaan. Lisäksi palvelua laajennetaan seksuaalisesti kaltoinkohdelluiden nuorten vanhemmille ja läheisille.

Tuotetaan nettimateriaalia. Tiedotetaan jo olemassa olevasta materiaalista eri koulutustapah- tumien yhteydessä. Suunnitellaan erityisesti nuorille suunnattua turvataitokasvatusmateriaalia yhdessä Tyttöjen Talon, MLL:n ja Folkhälsanin kanssa.

Tarjotaan puhelinkonsultaatiopalveluita ammat- tilaisille ja yhteistyötahoille. Puhelinneuvontaa tarjotaan seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneil- le nuorille ja heidän vanhemmilleen sekä lähei- silleen. Maksullisia työnohjauspalveluita tarjo- taan työyhteisöille.

Väestöliiton kansainvälisen kehityksen yksikön kanssa jatketaan Venäjä- yhteistyötä nuorten seksuaaliterveyden ja seksuaalioikeuksien pa- rantamiseksi.

Voimavarat

Projektin moniammatillisessa työryhmässä on kolme kokoaikaista ja kaksi osa-aikaista työntekijää.

Henkilökunta osallistuu lyhyisiin ajankohtaisiin ammatillisuutta tukeviin seminaareihin, koulu- tuksiin ja kongresseihin ja heillä jatkuu ryhmä- työnohjaus ja yksilötyönohjaus.

Yhteistyö

VL:n eri toimipisteiden, projektien sekä Diako- nia- ammattikorkeakoulun sekä pilottipisteiden kanssa jatketaan yhteistyötä.

Kehitetään yhteistyötä poliisin ja sosiaalitoimen kanssa. Tukiryhmän tai ohjausryhmän toimin- nan tarvetta arvioidaan uudelleen. Daphne – hankkeessa yhteistyötä tehdään Latvian ja Skotlannin sisarjärjestöjen kanssa. Käydään yhteistyökeskusteluja Helsingin yliopistojen kanssa seksuaalisen väkivalta- tematiikan saamiseksi osaksi lääke- ja oikeustieteen sekä sosiaalityön koulutusta.

Miehen Aika

Tavoitteet

Miehen Ajan tavoitteena on poikien ja miesten terveen kasvun tukeminen. Näin ennaltaehkäis- tään poikien ja miesten syrjäytymistä opiske- luista, työelämästä ja perhe-elämästä. Tämä toteutetaan toimimalla kohderyhmän parissa

(internetissä, kouluissa, puhelinpalvelussa, vastaanotoilla), kouluttamalla ammattilaisia (opetus-, sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstö), tuottamalla uusia palveluja ja materiaaleja ja jatkamalla tähänastista toimintaa ja vaikuttamista arvovaltaisena asiantuntijatahona. Toiminnassa keskitytään etenkin poikien ja alle 35-vuotiaitten poikien ja miesten seksuaalisuuden ja aggressiokasvun tukemiseen.

Eriyisiä tavoitteita ovat:

- lisätä poikien ja miesten seksuaaliterveyttä, tietotasoa sekä kondominkäyttöä sekä tarjota seksuaaliterveyspalveluita internetissä ja seksuaaliterveysklinikalla
- suunnitella ja tutkia Miehen Aika -mallia, jonka avulla seksuaali- ja aggressiokasvatus nuorille miehille voitaisiin tehokkaimmin toteuttaa. Mallin on tarkoitus olla valmis monistettavaksi vuonna 2011.
- levittää ja juurruttaa kouluille luotua aggressiokasvatusmallia "Aggression portaat -väkivallan ennaltaehkäisyyn". Eriyiskohteena Tuusulan kunnan koulut.
- luennoida seksuaaliterveyskysymyksistä. Eriyiskohteena Tuusulan koulut.
- kasvattaa vuonna 2007 aloitetun puhelinauttamismallin Poikien Puhelimen vastauskapasiteetti kaksinkertaiseksi ja hankkia toiminnalle rahoitus
- tuottaa vuosiraportti ja artikkelisarja Poikien Puhelimen toiminnasta ja yleisimmin kysytyistä kysymyksistä

Toimintaympäristö

Poikien terveen seksuaalisen ja aggressiokehityksen tueksi ammattikasvattajillakaan ei ole riittävästi tietoa. Seksuaaliterveyden ammattilaistahoja ei Suomessa ole monia, eikä niistä mikään ole erityisesti keskittynyt poikien ja miesten seksuaaliterveyteen. Miehen Aika on tässä suhteessa ainutlaatuinen toiminta.

Poikien tiedot seksuaaliterveydestä ovat huonot. Erilaiset riskikäyttäytymisen muodot ovat heillä tavallisia. Miesten läsnäolo poikien seksuaali- ja aggressiokasvatuksessa on vähäistä. Poikien aggression hallinta on keskimäärin haastavampaa kuin tyttöjen ja tapaturma-, väkivaltariskit suurempia.

Vaikuttaminen

Järjestetään poikien kasvun kysymyksiä luotava seminaari kasvatus-, vanhemmuus- sekä isäasiatoimijoiden kanssa. Myös yhteistyö yleisemmällä yhteiskunnallisella tasolla muiden nuoriso- ja miesasiatoimijoiden kuten TANE:n Miessakkien, STM:n, OPH:n, MLL:n, NFG:n, Helsingin poliisin, ev.lut kirkon lapsi- ja perheyön sekä lukuisien järjestö- ja viranomaistahojen kanssa jatkuu.

Palvelut

Poikien Puhelimen ja verkkopalvelujen kautta vaikutetaan kansallisella tasolla poikien ja nuorten miesten hyvinvointiin. Palvelutarjontaa verkossa tehostetaan ja lisätään, ja yhteistyötä puhelintoiminnassa jatketaan sekä MLL Lasten ja Nuorten puhelimen että Pääkaupunkiseudun puhelinauttajien kanssa. Poikien Puhelimesta tavoitteena on vastata noin 15 000:n puheluun vuodessa. Varusmiehille suunnitellaan oma Varusmiesten Palveleva Puhelin.

Nettipalvelussa jatketaan ammattilaisvastaanotoilla poikien ja miesten tapaamista. Anonymiteetin suojassa netissä keskustellaan erittäin henkilökohtaisista seksuaalikysymyksistä. Jo seitsemättä vuotta toimiva nettiauttamismalli tavoittaa hyvin tämän kohderyhmän, jonka tavalliset terveydenhuolto-palvelut yleensä epäonnistuvat kohtaamaan. Tavoitteena on vastata noin 150 kysymykseen ja 1-2-1 vastaanottoja avataan 200. Palvelu on saatavilla kaikkialla Suomessa.

Miehen Aika jatkaa seksuaalikasvatusluentojen pitämistä pojille ala- ja yläkouluissa sekä alokasajan varusmiehille, yhteensä noin 100 luentoa, joista valtaosa liittyy Tuusula -projektiin, jossa tarjotaan kunnan kouluille seksuaali- ja aggressiokasvatus luentoja ja malli toiminnan jatkamiseen omaehtoisesti.

Tarjotaan noin 50 yksilöasiakaskäyntejä miehille sekä joitakin parikäyntejä Perheverkko-toiminnan kanssa. Näin tavoitetaan miehet yksilöinä sekä pikkulapsiperheiden isinä perheen ja parisuhteen kriiseissä.

Ammattilaisille tuotetaan materiaalia seksuaali- ja aggressiokasvatuksen tueksi sekä luennoi-

daan ja koulutetaan erilaisia ammattilaisryhmiä. Aggression portaat mallia levitetään Opetushallituksen kanssa, jotta ammattilaisten taidot ymmärtää ja ohjata poikien ryhmäilmiöitä, mieheksi kasvamisen haasteita ja tunteiden hallintaa saisivat tukea ja malleja.

Voimavarat

Miehen Aika on pääosin RAY:n rahoittama A-avusteinen toiminta. Miehen Ajassa toimii kokopäiväisiä ja osa-aikaisia ihmisiä 4,6 henkilöä. RAY:n lisäksi Miehen Ajan toiminta saa osan rahoituksesta TEKRY:ltä, STM:lta, Opetushallitukselta, Kulttuurirahastolta, yrityksiltä, yritysten

yhteisöllisen vastuun muodossa sekä omana varainhankintana.

Yhteistyö

STKL:n yhteistyötahojen lisäksi Miehen Aika tekee tiivisti yhteistyötä järjestösektorin mies-toimijoiden, kuten Miessakit, TANE:n miesjaosto, yms. kanssa. Nuorisoasioiden yhteistyöhöinä toimivat muun muassa MLL Lasten ja nuortenpuhelin toiminta, NFG, Kalliolan settlementti, kirkon nuorisotyö yms.

KANSAINVÄLISEN KEHITYKSEN YKSIKKÖ

Toiminta-ajatus ja keskeiset tavoitteet

Väestöliiton kehitysyhteistyön toiminta-ajatuksena on seksuaaliterveyden ja -oikeuksien edistäminen maailmanlaajuisesti. Liitto on Suomessa ainoa globaaleihin seksuaaliterveysasioihin keskittyvä asiantuntijajärjestö. Liiton kehityspoliittinen ajattelu lähtee siitä, että seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet on kestävä kehityksen merkittävä osatekijä, jonka edistäminen on otettava huomioon kaikissa kansainvälisissä ja kansallisissa kehitysohjelmissä.

Liiton kansainvälisellä kehittämistyöllä edistetään YK:n vuosituhatvoroitteiden saavuttamista. Vuosituhattulistus on vuonna 2000 hyväksytty sitoumus, jolla pyritään maailmassa vallitsevan epätasa-arvon ja kehitysongelmien poistamiseen vuoteen 2015 mennessä. Väestöliiton kehitysyhteistyössä keskeisiä teemoja ovat köyhyys ja sen vähentäminen, äitien ja lasten terveydentilan parantaminen, perhesuunnittelupalvelujen, tiedon ja ehkäisymenetelmien saatavuuden turvaaminen, hiv/aids-kysymys osana seksuaaliterveyttä, sukupuolten välinen tasa-arvo (gender) ja miesnäkökulma perhesuunnittelussa ja seksuaaliterveydessä.

Työ vuosituhatvoroitteiden saavuttamiseksi edellyttää toimimista usealla toimialueella ja

erilaisissa kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa. Kansainvälisen kehityksen yksikkö jatkaa kehityspoliittista vaikuttamis- ja tiedottamistyötä, julkaisujen tuottamista sekä kehitysyhteistyö- ja Venäjä-hankkeiden toteuttamista. Teemallisesti nostetaan esille erityisesti nuorten seksuaaliterveyteen ja -oikeuksiin sekä perhesuunnitteluun ja terveystalviin liittyviä ajankohtaisia haasteita. Väestön kehityksen, seksuaaliterveyden ja ympäristön suojelun ja ilmaston muutoksen väliset riippuvuudet ovat myös avoimia aiheita.

Projektitoiminnassa kohderyhmänä ovat edelleen nuoret ja naiset. Tavoitteena on myös uudenlaisen yhteistyön aikaansaaminen etelän järjestöjen kanssa, niiden vaikuttamistyön osaamisen kehittämiseksi. Kehitysyhteistyössä pyritään järjestöyhteistyön vahvistamiseen ja aikaansaamiseen kotimaassa, Euroopassa ja kumppanimaissa. Lähialueyhteistyössä selvitetään mahdollisuuksia aloittaa hankkeita uusien kumppaneiden kanssa, uusista teemoista ja uusien rahoitusohjelmien turvin.

Kehityspoliittista vaikuttamistyötä kohdennetaan uusiin ryhmiin ja eduskunnan väestö- ja kehitysyhteistyöryhmän verkostoitumista edistetään.

Työtä tehdään jatkuvasti toiminnan taloudellisten resurssien turvaamiseksi.

Toimintaympäristö

Vuonna 2007 saavutettiin vuosituhattavoitteiden puoliväli. YK:n vuosituhattavoitteiden toteutumista arvioiva raportin mukaan terveystavoitteissa on edistytty kaikkein hitaimmin. Tämä huomioidaan Väestöliiton kehityspoliittisessa vaikuttamistyössä ja viestinnässä.

Suomen hallitus toteuttaa uutta kehityspoliittista ohjelmaa, joka on nostanut keskusteluun kestävä kehityksen kolme osatekijää taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen ja ympäristönsuojelun. Väestöliitto seuraa aktiivisesti kehityspoliittisen ohjelman toimeenpanoa nk. perjantairyhmän kautta, joka kokoaa yhteen järjestöjä, viranomaisia ja kansanedustajia. Liitossa valmistaudutaan myös käymään keskusteluja ympäristöasioiden ja väestön kehityksen ja seksuaaliterveyden välisistä suhteista uusimman käytävissä olevan tiedon mukaisesti. Kehitysyhteistyöhankkeissa järjestöjen odotetaan tekevän entistä enemmän yhteistyötä.

Euroopan unionin ulkosuhteiden hallinto muuttui. Uusien kehityspoliittisten linjausten mukaisesti tavoitteena on lisätä yhteistyötä kehitysmaiden kanssa ja siirtää päätöksentekovastuuta kehitysmaalle itselleen. Linjauksia toteutetaan mm. uusilla rahoitusinstrumenteilla. Haasteet lisääntyvät, sillä EU:n tuki terveysohjelmille on vähentynyt ja, järjestöjen rahoitusmahdollisuudet kaventuneet. Myös Euroopan Unioni edellyttää useiden toimijoiden yhteistyötä ja mittavampia hankesuunnitelmia. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden alueella avautuu uusi rahoitusohjelma syksyllä 2008.

Sosiaali- ja terveysalan lähialueyhteistyö jatkuu Suomen rahoituksella vuosina 2009–2010. Tarkoituksena on, että kahdenvälinen lähialueyhteistyö päättyy sitä mukaan kuin Euroopan unionin ja Venäjän välinen yhteistyö kehittyy. Uuden hallitusohjelman mukaan lähialueyhteistyötä uudistetaan ja keskitetään, ja sosiaali- ja terveysalan yhteistyölinjaukset tapahtuvat pääosin pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveyskumppanuusohjelmassa.

Väestöliitossa seurataan myös mitä lähialueyhteistyön mahdollisuuksia on tarjolla EU:n ja Venäjän välisessä naapuruus- ja kumppanuusohjelmassa (ENPI/ CBC, European Neighbour-

hood Instrument Cross-border co-operation). Merkittävässä asemassa ohjelmien toteuttajina ovat maakuntaliitot ja ohjelmien tavoitteena on vahvistaa raja-alueiden välistä yhteistyötä.

Kansainvälisen kehityksen yksikön vaikuttamistyössä valmistaudutaan europarlamenttivaaleihin ja YK:n väestö- ja kehityskonferenssin (ICPD) 15-vuotisarviointiin.

Kehityspoliittinen vaikuttaminen

Väestöliiton kehityspoliittisen vaikuttamistoiminnan tavoitteena on lisätä tietämystä ja pitää yllä keskustelua seksuaaliterveydestä ja oikeuksista osana kansainvälistä ja globaalia kehitystä.

Kehityspoliittisen vaikuttamistoiminnan kohderyhmiä ovat kansanedustajat ja europarlamentaarikot, muut päätöksentekijät, nuoret vaikuttajat ja suomalaiset kehitysjärjestöt ja tiedotusvälineet. Väestöliitto toimii Suomessa eduskunnan väestö- ja kehitystyöryhmän sihteeristönä.

Väestöliitto seuraa aktiivisesti Suomen ja EU:n kehityspolitiikkaa ja osallistuu kehityspoliittiseen keskusteluun. EU-tasolla yhteyksiä pidetään muun muassa Euroopan parlamentin suomalaisiin jäseniin. Osa vaikuttamistoiminnasta tapahtuu kansainvälisesti. Tärkeimmät verkostot ovat William and Flora Hewlett Foundationin ja Bill ja Melinda Gates Foundationin rahoittamat konsortiot, EuroNGOs (eurooppalaisten seksuaaliterveys- ja oikeusjärjestöjen verkosto), YK:n väestörahoisto (UNFPA), sekä European Parliamentary Forum on Population and Development (EPF), joka on eri Euroopan parlatteissa toimivien väestö- ja kehitystyöryhmien kattojärjestö.

Yksikkö luo suhteita uusiin tärkeisiin kohderyhmiin, kuten valtiovarainministeriö ja ympäristöministeriö. Yhteistyötä muiden eduskunnan teemaryhmien kuten ihmisoikeusryhmän, globaaliryhmän ja naisverkoston kanssa jatketaan.

Vaikuttamistoiminnan mallien kehittäminen etelän kumppaneiden kanssa on uusi haaste. Nykyisen kehityksen mukaisesti kehitysapu kana-voituu enenevässä määrin suorana budjettitukena kehitysmaiden hallituksille. Tämä tarkoittaa, että myös paikallisten kansalaisjärjestöjen

on tunnettava uudet ohjelmien suunnittelu- ja rahoitusjärjestelmät, jotta ne pystyvät vaikuttamaan keskusteluun ja päätöksentekoon. Tavoitteena on vaikuttaa siihen, että seksuaaliterveys sisällytetään kehitysmaiden omiin kehitysohjelmiin. Etelän vaikuttamistyötä ryhdytään tekemään Malawin perhesuunnittelujärjestön, Family Planning Association of Malawi (FPAM) kanssa. Etelän vaikuttamistoimintaa pyritään kehittämään pohjoismaisena yhteistyönä.

EU-tasolla jatketaan puheenjohtajuuskausien ohjelmaseurantaa sekä Baltian maiden kehityspolitiikan vahvistamiseen tähtäävää työtä. Baltiassa tullaan tukemaan asiantuntijajärjestönä Liettuan seksuaaliterveysjärjestön vaikuttamistyön toimintaa

Projektit/Palvelut

Kehityshankkeiden osalta Väestöliiton politiikkaa on terävöitetty siten, että liiton omien hankkeiden määrää on vähennetty ja rinnalle on otettu yhteishankkeiden kehittäminen muiden järjestöjen kanssa. Venäjä-yhteistyössä tavoitteena on lisäksi synergiaetujen ja liiton erilaisen osaamisen hyödyntäminen. Myös liiton omaa varainhankintaa on pyrittävä kehittämään, koska hankkeet vaativat aina omaa rahoitusta. Valmisteilla on Väestöliiton kehityspoliittinen ohjelma, joka myös arvioi uudelleen liiton kehityspoliittisen vaikuttamis- ja hanketoiminnan.

Väestöliiton hankkeissa kiinnitetään erityistä huomiota kumppaneiden osaamisen kasvattamiseen, sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen, hankkeiden yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen ja kestävään kehitykseen. Väestöliiton rooli kehityshankkeissa on antaa kohdemaiden partnereille tukea seksuaaliterveyden ja -oikeuksien asiantuntemuksessa ja hankkeiden hyvässä hallinnoinnissa.

Kehitysyhteistyötä Malawissa ja Nepalissa jatketaan. Malawin yliopiston ja Mangochin läänin kanssa toteutetaan lisääntymisterveysprojektia. Projektin sisältöä kehitetään tutkimuksesta (Male Involvement in Reproductive Health programs, 2004–2006) saatavien tulosten mukaan. Uutena toimintona kokeillaan myös vaikuttamistyön tehostamista kehitysmaaoiloissa. Nepalilainen perhesuunnittelujärjestön kanssa toteutettu seksuaaliterveyshanke jatkuu mm. nuorten monitoimikeskusten tukemisena. Monitoimikeskukset

jakavat tietoa perhesuunnittelusta ja tarjoavat pienimuotoisia terveydenhuollon palveluja ja työllistymismahdollisuuksia nuorille ja naisille sekä ympäröiville yhdyskunnille.

Venäjä-yhteistyötä jatketaan Viipurin alueella. Tavoitteena on kehittää Viipurin kaupungin terveydenhuollon ja opetustoimen viranomaisen kanssa nuorten seksuaaliterveysopetusta ja -palveluja sekä saada asiantuntijoiden ja laajan yleisön tuki nuorten valistamiselle. Uuden asiantuntijaryhmän koulutus nuorten seksuaaliterveydestä aloitetaan. Yhteyksiä luodaan Pietarissa toimivaan nuorisoystävälliseen klinikkaan, jotta keskustelu nuorten seksuaaliterveyspalveluista jatkuisi edelleen myös Viipurin alueella.

Uusi avaus on Kynnys ry:n kanssa Keski-Aasian tasavalloissa toteutettava vammaisten naisten lisääntymisoikeuksia käsittelevä hanke, johon rahoitusta on haettu vuosille 2009 – 2011 ulkoasiain-ministeriöltä.

Ulkoasiainministeriöltä on haettu rahoitusta Nuoret ja kehitys – kampanjaan, joka toteutetaan yhteistyössä Allianssi ry:n, Maan Ystävät ry:n, Pelastakaa Lapset ry:n ja Unicefin kanssa. Hankkeen tavoitteena on lisätä nuorten ja heidän parissaan työskentelevien ymmärrystä kehityskysymyksistä ja niiden vaikutuksesta nuoriin. Hankkeella pyritään myös luomaan toimiva malli nuoria aktivoivalle ja osallistavalle kehityskasvatukselle. Jos hanke osoittautuu onnistuneeksi, pyritään sen toimintaa jatkamaan ja ottamaan mukaan muita kehitysjärjestöjä. Yksikkö on mukana myös ihmisoikeuksia käsittelevässä nettitiedotuskanpanjassa yhdessä kahdeksan muun järjestön kanssa.

Voimavarat

Kansainvälisen kehityksen yksikössä työskentelee seitsemän kehityskysymysten, vaikuttamistoiminnan, kansainvälisyyskasvatuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijaa. Tämänhetkinen henkilöstöprofiili painottuu kehityspoliittiseen vaikuttamistoimintaan. Resurssipulaa on Venäjä-yhteistyön ja EU-asioiden seurannan kehittämisessä.

Kehitysyhteistyöyksikön osaamisen parantamiseksi tarvitaan koulutusta vaikuttamistyön menetelmistä etelässä ja Venäjällä, markkinointi-

viestinnästä ja Euroopan unionin sosiaali- ja terveyspolitiikan kehittämislinoista sekä varainhankinnasta. Asiantuntijuuden kehittämiseksi osallistutaan kansainvälisiin ja kotimaisiin koulutuksiin, seminaareihin ja verkostoihin.

Kehitysyhteistyöyksikön merkittävimmät rahoittajat ovat ulkoasiainministeriö, William ja Flora Hewlett Foundation, Bill ja Melinda Gates Foundation sekä Euroopan unioni. Hewlett Foundationin rahoitus yleiseen globaalin seksuaaliterveyden vaikuttamistoimintaan jatkuu vuosina 2009 - 2010. Gates Foundation rahoittaa Euroopan tasoisen vaikuttamistoiminnan hanketta vuosina 2007–2010. Amerikkalaisten säätiöiden rahoitus tulee ohjelmille, joita koordinoi IPPF:n Euroopan verkosto ja joissa on mukana useita eurooppalaisia järjestöjä..

Ulkoasiainministeriö rahoittaa kehityshankkeita kehitysmaissa ja Venäjällä sekä kotimaan tiedottamista. Kehitys- ja lähialueyhteistyön jatkumisen kannalta Väestöliiton oman varainhankinnan kehittäminen on tärkeää tulevina vuosina.

Venäjä-yhteistyössä selvitetään mahdollisuuksia päästä raja-alueyhteistyöhön, johon on saatavilla rahoitusta Euroopan Unionilta ja Venäjältä. Toinen terveydenhuollon alan tärkeä rahoituskanava on Pohjoisen ulottuvuuden ohjelma.

Euroopan komission järjestöille tarkoitettu kehitysrahoitus ja -ohjelmat ovat muuttuneet. Väestöliitto keskustelee eurooppalaisten järjestöjen kanssa mahdollisesta yhteishankkeesta. Sekä kotimainen että kansainvälinen projektirahoitus

vaatii entistä isompia ohjelmia, suurempaa omarahoitusta ja useita kumppaneita.

Yksikön yhteistyösuhteet

Yksikön kaiken toiminnan lähtökohtana on yhteistyö kotimaisten ja kansainvälisten järjestöjen tai muiden instituutioiden kanssa. Vaikuttamistoiminnan hankkeet ovat konsortioita, joissa on mukana muita eurooppalaisia seksuaaliterveys- ja oikeusjärjestöjä. Keskeinen koordinoija on IPPF, Kansainvälinen perhesuunnittelujärjestö. Yksikkö on edustettuna myös EuroNGOs- seksuaaliterveysjärjestöjen verkostossa, joka on viime vuosina keskittynyt kehittämään uusien EU-jäsenmaiden kehityspolitiikkaa. YK:n väestöjärjestön, UNFPA:n kanssa tehdään yhteistyötä erilaisissa kampanjoissa.

Kehityshankkeita tehdään pääosin kohdemaiden perhesuunnittelujärjestöjen kanssa, mutta myös tutkimuslaitosten ja viranomaisten kanssa.

Suomen kehityspolitiikan seuranta, teemakeskusteluja, julkaisuja ja viestintää tehdään yhteistyössä muiden kehitysjärjestöjen, viranomaisten ja kansanedustajien kanssa.

Kansainvälisen kehityksen yksikkö tekee yhteistyötä Väestöliiton muiden yksiköiden ja osastojen kanssa projektikohtaisesti.

Venäjään liittyvissä asioissa on jo vakiintunutta yhteistyötä Seksuaaliterveysklinikan, Kotipuun, Perhetoimintojen ja Väestöntutkimuslaitoksen kanssa. Seksuaaliterveysklinikan kanssa suunnitellaan ja toteutetaan EU-rahoitteisia hankkeita.

VÄESTÖNTUTKIMUSLAITOS

Toiminta-ajatus ja keskeiset tavoitteet

Väestöntutkimuslaitos on kiinteä osa Väestöliiton organisaatiota. Tehokas perheeseen ja väestöön liittyvä kehittämis- ja uudistustyö vaatii myös tutkittua tietoa. Tutkimuksella haetaan liiton toiminnalle uusia ideoita ja suuntaa, kehitetään ja tuetaan olemassa olevaa toimintaa

sekä tarjotaan vastauksia päivänpolttaviin yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Tutkimusalueet jakautuvat väestöön, perheeseen, seksologiaan ja muuttoliikkeeseen. Eri osa-alueet tukevat ja täydentävät toisiaan. Laitoksen eri tutkijoiden ja tutkimushankkeiden kesken on runsaasti poikkileikkaavia teemoja ja yhteistyömahdollisuuksia. Erityisesti tutkitaan parisuhteita, lastenhankinnan siirtymistä ja per-

herakenteen muutoksiin liittyviä tekijöitä. Samoin seksuaalisen hyvinvoinnin kehittyminen sekä maahanmuuttajaperheiden hyvinvointi ja kotoutuminen ovat keskiössä. Pidemmällä aikavälillä lapsiperheiden ajankäyttö, perheiden hyvinvoinnin uhkatekijät ja perheiden polarisoituminen kuuluvat myös tutkimuksen painopisteisiin.

Väestöntutkimuslaitos tekee Väestöliiton strategisiin kärkeihin liittyvää tieteellisesti korkeatasoista tutkimusta. Tutkimuksella edistetään liiton missiota hyvästä perheestä ja tasapainoisesta väestönkehityksestä. Toimintaa vahvistaa uusi parisuhdetutkija.

Toimintaympäristö

Laitoksella työskentelee nyt yhteensä yhdeksän henkeä ja sen kirjasto palvelee koko liittoa. Kirjasto on myös ulkopuolisten tutkijoiden ja asiantuntijoiden käytettävissä.

Väestöntutkimuslaitos tuottaa korkealaatuista, ajankohtaista ja yhteiskunnallisesti soveltusarvoista väestö- ja perhetutkimusta, selvityksiä ja raportteja. Laitos tiedottaa tutkimuksistaan sekä järjestää tutkijoiden kansallisia ja kansainvälisiä tapaamisia.

Tutkimustyöhön liittyy erilaisia kehittämishankkeita ja opetus- sekä asiantuntijatehtäviä. Väestöntutkimuslaitoksella tehdään vaikuttamistyötä erilaisin asiantuntijalausunnoin, esitelmin, järjestöllisin luottamustoimin ja haastatteluin. Kansainväliset julkaisut, kontaktit ja yhteishankkeet ovat edelleen erityisen tärkeitä. Laitoksen julkaisuja myydään mm. oppimateriaaliksi aikuisoppilaitoksiin ja enenevä osa niistä julkaistaan liiton kotisivuilla. Kotisivujen merkitys julkaisutoiminnalle kasvaa jatkuvasti ja niitä kehitetään.

Laitoksen kansainvälisen tutkimusyhteistyön kehittäminen on tärkeää, koska monet väestöön ja perheeseen liittyvät kysymykset ovat yleismaailmallisia. Euroopan yhdentyessä myös erilaiset hyvinvointipalvelut yhtenevät: esimerkiksi muiden maiden perhepoliittisten ja seksuaaliterveyteen sekä maahanmuuttajaperheiden kotoutumiseen liittyvien järjestelmien tunteminen edesauttaa myös suomalaisen yhteiskunnan kehittämistä.

Vaikuttaminen

Tutkimuslaitoksen henkilökunta osallistuu aktiivisesti Väestöliiton toimintaan tuottamalla erilaisia ohjelmia ja lausuntoja sekä koordinoimalla eri yksikköjen kanssa tehtäviä tutkimushankkeita. Laitoksen tutkijat esiintyvät jatkuvasti myös asiantuntijoina alansa julkisessa keskustelussa. Tarvittaessa henkilökunta myös antaa opetusta, konsultaatiota ja ohjausta sekä tarkastaa opinnäytetöitä. Tehtäviin kuuluvat myös erilaiset kirjojen ja lehtien toimitustyöt sekä toiminta eri tieteen alojen järjestöissä.

Julkaisut ovat yhä tärkeämpi vaikuttamiskanava. Artikkeleiden julkaisemista kansainvälisissä ja kotimaisissa refereerijulkaisuissa pyritään lisäämään. Laitoksen omassa julkaisusarjassa julkaistaan vuosittain 5-10 tutkimusta. Laitos julkaisee väestötieteellistä vuosikirjaa "Finnish Yearbook of Population Research". Sen täydennysosana eli ns. supplementtina julkaistaan edelleen väestö- ja perhetutkimuksen alaan kuuluvia väitöskirjoja.

Väestöntutkimuslaitos julkaisee vuosittain perhebarometrin jostain tietystä ajankohtaisesta perheteemasta. Julkaisun tulokset tarjoavat liitolle hyvät edellytykset tehdä mm. perhepolitiikkaan liittyviä uudistusesityksiä.

Tutkimushankkeet

Perhetutkimus

Perhetutkimustiimi tutkii perhesuhteita Suomessa sekä kansainvälisten vertailujen avulla. Näin saadaan tuoretta tietoa suomalaisten perheeseen liittyviä käyttäytymisestä ja asenteista. Lähivuosien painopiste on syntyvyyden, parisuhteiden ja vanhemmuuden tutkimuksessa. Säännöllisesti kokoontuva *Syntyvyys-tutkijaseminaari* on avoin oman laitoksen sekä Helsingin yliopiston, Stakesin ym. laitosten aiheesta kiinnostuneille tutkijoille.

Syntyvyyden tutkimus

Myöhäinen syntyvyys (Late fertility) –nimikkeeseen kaikki teemat koskevat tässä vanhemmuuden myöhäisempää sijoittumista ihmisten elämänskaarelle. Late fertility-osahankkeita on yhteensä kolme. Hankkeen taustalla on myös Alli Paasikiven Säätiön aineistorahoitus.

Äidiksi tai isäksi hedelmöityshoidoilla? Väestöliiton lapsettomuusklonikoiden asiakkaille tehdyllä kyselytutkimuksella selvitetään lasta hedelmöityshoidoilla yrittävien parien hoitoon hakeutumisen päätöksentekoa, vanhemmuuteen liittyviä odotuksia sekä hedelmöityshoitoihin liittyviä pelkoja ja odotuksia. Tutkimus on laajennettu julkiselle sektorille; hankkeen tuloksia raportoidaan vuonna 2009. Alli Paasikiven Säätiö tukee hanketta.

Ensimmäisen lapsen ajoitus-hankkeessa tarkastellaan mm. koulutustason, sosioekonomisen aseman ja tulotason vaikutusta lasten hankintaan suomalaisilla naisilla vuosina 1987-2003. Kokonaisuus muodostuu laitoksen perhetutkijan vuosina 2009-2011 julkaisemista artikkeleista, jotka on tarkoitettu esittämään väitöskirjana.

Vauvakuume. Tunteiden merkitys syntyvyyssäyttyymisessä. Tutkimuksessa hyödynnetään erityisesti laadullista tekstiaineistoa, toisaalta perhebarometriä aineistoja.

Parisuhdetutkimus

Vuoden 2009 *perhebarometri* käsittelee parisuhteita, suomalaisten liittohistoriaa, toiveita ja ongelmia parisuhteissa. Aineistona ovat vuosien 2007 ja 2008 perhebarometrikyselyt sekä parisuhdekysymykset FINSEX-aineistosta.

Parisuhdetyön ammattilaisille vuonna 2008 internetin avulla toteutetun kyselytutkimuksen analysointia jatketaan. Parisuhdetutkija kirjoittaa teemasta kaksi tieteellistä artikkelia.

Mitä tiedämme tuoreille vanhemmille suunnatusta parisuhdetyöstä? Systemaattinen katsaus kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen. Vastuuhenkilöt Väestöliitossa: parisuhdetutkija, perhettiimin erikoistutkija

Vanhemmuus, isovanhemmuus

Väestöliiton erikoistutkija osallistuu Suomen Akatemian ja Helsingin yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen GENTRANS-projektiin ”*Sukupolvien välinen vaihto ja suuret ikäluokat*”. Väestöntutkimuslaitos hyödyntää tutkimuksen aineistoa soveltuvin osin.

Kirjan *Entiset nuoret isovanhempina* kirjoitustyö aloitetaan ja se valmistuu keväällä.

Seksologinen tutkimus

Suomalaisen seksuaalisuuden muutoksen tutkimushanke FINSEX. Hankkeessa on jo vuosi-

kymmeniä seurattu suomalaisten seksuaalielämässä tapahtuvia muutoksia. Vuonna 2009 FINSEX-aineistosta julkaistaan Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarjassa *parisuhderaportti*. Raportti selvittää suomalaisissa parisuhteissa tapahtuneita muutoksia 1970-luvun alusta lähtien nykypäivää.

Peruskoulun seksuaalikasvatus ja koululaisten seksuaaliterveystiedot (PESESE) hankkeessa kerätyistä kahdesta aineistosta toinen oli opettajille suunnattu kysely peruskoulun yläasteen seksuaalikasvatuksesta (vastaus saatiin 518 koulusta). Toisena oli terveyskasvatuksen opettajien kautta 8.luokan oppilaille lähetetty seksuaaliterveystietokilpailu, johon saatiin vastaus noin 34 000 oppilaalta. Aineistosta kirjoitetaan artikkeleita kansainvälisiin tieteellisiin lehtiin.

Tutkimushanke *epäsopiviksi arvioiduista seksuaalikäyttäytymisen muodoista (Evaluation of Sexual Behavior – Sexual Misconduct Research project)* on yhteistyöhankkeena Väestöntutkimuslaitoksen, Tarton yliopiston, Jerusalemin Hebrew -yliopiston ja Maryland Baltimore County -yliopiston välillä. Hankkeessa tutkitaan sitä, millä tavalla seksuaalisen toiminnan hyväksyttävyyden arviointi vaihtelee sen mukaan, onko tässä toiminnassa aktiivisena osapuolena tai sen kohteena mies tai nainen. Hankkeesta valmistuu kaksi vertailuartikkelia.

Muuttoliiketutkimus

Laitoksen muuttoliiketutkimuksen keskiössä ovat edelleen kotoutuminen ja maahanmuuttajien perhekysymykset. Laitoksella vieraileva tutkija on mukana Suomen Akatemian rahoittamassa ja Tampereen yliopiston koordinoimassa tutkimushankkeessa *Arkipäivän kulttuurisen moninaisuuden tunnistaminen. Tapaustutkimuksiakulttuurienvälisen vuorovaikutusten areenoista*. Tässä monitieteisessä hankkeessa tutkitaan onnistuneen kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen ehtoja työpaikoilla, palveluissa ja oppilaitoksissa.

Valmisteilla olevat tutkimushankkeet

Perhetutkimus

Mikäli Suomen Akatemia myöntää rahoituksen hankkeelle *Later Fertility and its Consequences* se toteutetaan vuosina 2009-2011. Väestöntutkimuslaitoksen osuus koskisi *Ensimmäisen*

lapsen ajoitus-tutkimusta ja koordinoitua. Yhteistyökumppanit: Stakes ja Helsingin yliopiston psykologian laitos.

Parisuhdekoulutus neuvolatoiminnassa. Väestöntutkimuslaitoksen, Stakesin neuvolayksikön ja Väestöliiton Parisuhdekeskuksen yhteinen hakemus on jätetty Terveystieteiden Edistämisen Keskukselle (Tekry).

Rahoitusta *maahanmuuttajien parisuhteisiin* liittyvien erityiskysymysten ja tarpeiden tutkimiseksi haetaan.

Laadullista tutkimusta teemasta *Syrjäytyneet äidit* suunnitellaan yhteistyössä Väestöliiton Lastenhoitotoimintojen ja Arki haltuun –projektin kanssa.

Väestöntutkimuslaitos on saanut tarjouksen osallistua *suomalaiseen ajankäyttötutkimukseen*, jota koordinoi Tilastokeskus. Kiinnostavia aiheita ovat erityisesti lapsiperheiden ajankäyttö ja kotitöiden jakaminen. Hankkeesta on tarkoitus toteuttaa vuoden 2010 perhebarometri.

Aborttien syyt ja perustelut Suomessa: aborttilautakuntiin saapuneet hakemukset ja tehdyt päätökset vuosina 1950-1971. Kyseessä on Väestöliittoon arkistoitujen aborttilautakuntien lomakkeiden tutkimuksellinen hyödyntäminen. Hankkeen suunnittelu ja käytännön toteutus aloitetaan.

Seksologia

Tutkimushanke *Nuorten maahanmuuttajien seksuaaliterveyden vertailuksi (Cross national comparisons of sexual health among young adults in developed countries)*. Yhteistyöhanke koordinoi Institut National de la Santé de la Recherche Médicale (INSERM) Pariisissa ja mukana ovat Ranskan ja Suomen lisäksi Hollanti, Yhdysvallat, Englanti, Slovakia ja Kroatia. Hankkeessa tutkitaan vertailuasetelmassa erityisesti maahanmuuttajataustaisten ja/tai etnisten vähemmistöjen nuorten seksuaaliterveysasioita ja niihin liittyviä teoreettisia lähtökohtia.

Muuttoliike

Euroopan Sosiaalirahastolle on jätetty hakemus teemasta *Monikulttuurisuus terveydenhuollon työyhteisöissä* MONIMEDI: Hanke kartoittaa keinoja muuttotauksien työvoiman ja sen kysynnän kohtaanto-ongelman helpottamiseksi perusterveydenhuollossa, erityisesti sairaanhoidtajien ja muiden koulutettujen sosiaali- ja terve-

ysalan ammattilaisten osalta. Yhteistyökumppanit: FCG Efeko Oy, Työvalmennus Futuuri Oy ja WoM Oy sekä Vantaan kaupunki, koordinoijana Väestöliitto.

Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Tampereen työelämän tutkimuskeskus ja Väestöliiton Väestöntutkimuslaitos ovat tehneet sisäasiainministeriölle hanketarjouksen *esiselvityksestä maahanmuuttajien yhteiskuntaan ja työelämään integroitumisesta*. Kyseessä on kaikkiaan yhden henkilötyövuoden mittainen kokonaisuus, josta tutkimuslaitoksen osuus olisi kolmannes, koordinoija Palmenia.

Väestöliitto on kutsuttu kahteen kansainväliseen konsortioon, jotka hakevat rahoitusta eurooppalaisten tutkimusrahoittajien yhteisestä NORFACE-hausta. Näistä Tallinnan yliopisto toimisi koordinoijana neljän maan konsortiolle, joka tutkii *venäläisten maahanmuuttajien sopeutumista*. Linköpingin yliopiston koordinoima kuuden maan konsortio puolestaan selvittäisi *maahanmuuttajien integroitumista pohjois-eurooppalaisille työmarkkinoille*.

Kirjasto ja tietopalvelut

Kirjasto on keskeinen ja merkittävä osa Väestöliiton ja samoin Väestöntutkimuslaitoksen toimintaa. Kirjastoon hankitaan keskeistä koti- ja ulkomaista väestöntutkimusta, seksologiaa, seksuaali- ja lisääntymisterveyttä, muuttoliikettä sekä perheitä ja perhepolitiikkaa käsittelevää kirjallisuutta. Aihepiiriä laajennetaan tutkimusten aihepiirien mukaan. Talon ulkopuolelta ja liiton omalta henkilökunnalta tulevat tietopalvelupyynnöt ovat osa päivittäistä työtä.

Kirjaston ylläpitämä POPULUS-kirjallisuusviitetietokanta on kaikkien halukkaiden selattavissa liiton intranetissä. Kirjasto tiedottaa henkilökunnalle sisäisen verkon välityksellä kirjaston kirjauutuuksista ja Väestöliiton toimialaan kuuluvan tiedon saatavuudesta sekä toimittaa liiton aikakauslehtiluetteloja. Väestöliittoon tilattavien lehtien elektronisia versioita pyritään lisääntävässä määrin saamaan intranetiin, jolloin viimeisimmät aikakauslehtien numerot ovat nopeasti henkilökunnan luettavissa.

Kirjasto seuraa aktiivisesti Suomessa ilmestyvää uutta sosiaali- ja terveysalan kirjallisuutta ja tutkimustoimintaa sekä tiedottaa siitä henkilökunnalle. Hyödyllisiä ja luotettavia linkkejä väestötiedon, seksuaali- ja lisääntymisterveyden, sosiaaliturvan ja perhetutkimuksen lähteille lisätään ulkoisille ja sisäisille verkkosivuille.

Informaatikko antaa kirjallisuusviite- ja kokotekstitietokantojen (esim. Popline, Medline, Sociological Abstracts, PsycINFO, Academic Search Elite sekä Linda ja Arto) käyttökoulutusta työntekijöille ja järjestää kerran vuodessa elektronisen tiedon käytön koulutustilaisuuden henkilökunnalle.

Ohjelmat ja kehittämistyö

Valtakunnallisestikin tärkeä *Väestöliiton väestöpoliittinen* ohjelma valmistui vuonna 2004. Tilastokeskus on julkaissut uuden väestöennusteen vuonna 2007. Edelliseen ohjelmaan verrattuna syntyvyys-oletusta on korotettu, sama koskee nettomaahanmuuttoa. Väestöliiton väestöpoliittinen ohjelma on tarpeen päivittämässä.

Tutkimuslaitoksen oma tutkimustoiminnan laajennuttua temaattisesti ja alueellisesti on tärkeää tuottaa myös *tutkimuspoliittinen ohjelma*, jossa tarkastellaan tulevia tutkimuksellisia painopisteitä ja resurssitarpeita esimerkiksi 10 vuoden aikajänteellä.

Lisäksi Väestöliiton perhetoimintojen kanssa toteutetaan ns. *kunta-anturi* –järjestelmä. Hankkeen avulla pyritään saamaan reaaliaikaista informaatiota kentältä erilaisista perhe- ja väestöasioista. Hanke toteutetaan Väestöntutkimuslaitokselle hankitulla WEBROPOL-nettikyselyohjelmalla.

Voimavarat

Väestöntutkimuslaitoksella työskentelee johtaja, tutkimusprofessori, erikoistutkija, kaksi päätoimista tutkijaa, assistentti, informaatikko sekä julkaisusihteeri. Tämän lisäksi laitoksella työskentelee vieraileva tutkija. Vuosittain laitoksella on työskennellyt 1-2 korkeakouluharjoittelijaa. Heidän merkityksensä tutkimus- ja konferenssitoiminnan toteuttamisessa on ollut tärkeä. Heitä on tarkoitus hyödyntää jatkossakin tutkimus- ja kirjastotoiminnassa.

Perhetutkimustiimin vastuuhenkilönä toimii alan erikoistutkija, seksuaaliterveyteen liittyvästä tutkimustoiminnasta vastaa tutkimusprofessori. Tutkimustoiminta vahvistuu, kun vuodenvaihteessa aloittaa työnsä uusi parisuhdetutkija.

Maahanmuuttoon liittyvä tutkimus on laajentunut ja monipuolistunut Väestöntutkimuslaitoksella huomattavasti viime vuosina. Samalla maahanmuuttajat ja heidän perheensä ovat myös enenevässä määrin koko toiminnan keskiössä. Maahanmuuttoon keskittyvän erikoistutkijan saaminen edesauttaisi olennaisesti alan tutkimustiedon tuottamista, hankintaa ja levitystä liitossa.

Väestöliitolta ja Opetusministeriöltä tuleva avustus ei nykytasolla riitä vakinaisen henkilökunnan palkkaamiseen, joten rahoituspuhjan vankistaminen on keskeinen taloudellis-hallinnollinen tehtävä. Julkaisutuotantoa lisätään ja kehitetään. Korkeakouluharjoittelijoita ja muita hankkeissa avustavia osa-aikaisia tutkijoita on tarpeen palkata myös jatkossa.

Yhteistyö

Ulkoinen yhteistyö: Väestöntutkimuslaitos tekee yhteistyötä mm. SVY:n (Suomen Väestötieteen Yhdistys), Suomen Seksologisen Seuran, Etnisten suhteiden ja kansainvälisen muuttoliikkeen tutkimuksen seuran ETMU:n, Stake-sin ja Helsingin sekä Turun yliopiston kanssa. Yhteyksiä KELA:n tutkimus- ja kehitysyksikköön sekä Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskukseen kehitetään.

Väestöntutkimuslaitoksella on aktiivista yhteistyötä useiden kansainvälisten yliopistojen, tutkimuslaitosten, järjestöjen ja julkaisijoiden kanssa (mm. European Association for Population Studies *EAPS*, International Union for the Scientific Study of Population *IUSSP*, Bundesinstitut Für Bevölkerungsforschung *BiB*, European Federation of Sexology, European Sociological Association, World Association for Sexual Health, International Academy of Sex Research, European Evolution and Human Behaviour Society ja European University of St. Petersburg). Laitoksen tutkimustuloksia raportoidaan jatkuvasti myös kansainvälisissä konferensseissa ja julkaisuissa. Laitoksen tutkimusprofessori jatkaa *The Journal of Sex Research* -aikakauskirjan toimittajana.

Vuosikirjalla *Finnish Yearbook of Population Research* on osin laitoksen ulkopuolisista asiantuntijoista koottu tieteellinen toimituskunta. Tutkimuslaitoksen kolme dosenttia toimivat oman alansa tieteellisten opinnäytteiden ohjaajina, esitarkastajina ja vastaväittäjinä. Tämä luo myös edellytykset toimiville verkostoitumisille korkeakouluihin.

Sisäinen yhteistyö: Väestöliiton perhetoiminnot ja erityisesti Parisuhdekeskus, joiden kanssa kehitetään parisuhdetutkimusta. Kotipuu-projektin edustajat ovat mukana käynnissä ole-

vissa ja tulevissa muuttoliikkeeseen liittyvissä tutkimushankkeissa. Kansainvälisten asioiden yksikön kanssa suunnitellaan ja toteutetaan seksuaaliterveyteen liittyviä teemoja. Laitoksen edustaja osallistuu Kehyn vetämään Venäjäryhmään ja sen hankesuunnitteluun. Perhetutkimustiimi tekee läheistä tutkimusyhteistyötä Väestöliiton Lapsettomuusklonikoiden kanssa tutkimushankkeessa *Äidiksi ja isäksi hedelmöityshoidoilla*. Laitoksen jäsen osallistuu myös Lastenhoitotoimintojen tutkimushankkeen *Arki haltuun* -johtoryhmän toimintaan.

PERINNÖLLISYYSKLINIKKA

Toiminta-ajatus ja keskeiset tavoitteet

Väestöliiton perinnöllisyysklinikka toimii valtakunnallisesti harvinaisten, geneettisten tautien asiantuntijakeskuksena. Se tarjoaa perinnöllisyysneuvontaa pääasiassa perheille, joissa lapsella on dysmorfinen oireyhtymä. Klinikka antaa konsultaatioapua ja koulutusta muiden erikoisalojen lääkäreille tukeakseen syndroomadiagnostiikkaa maassamme. Muissa perinnöllisyyslääketieteen ongelmissa opastetaan puhelimitse tai netissä.

Harvinaista tautia sairastava voi joutua odottamaan tarkkaa diagnoosia pitkään. Taudista on usein vaikeaa saada luotettavaa tietoa eikä vertaistukea löydy helposti. Klinikka haluaa helpottaa kaikkia näitä vaiheita, auttamalla erityisesti oireyhtymädiagnostiikassa, jakamalla tietoa harvinaisista sairauksista mm. erikoiskirjastonsa ja verkkosivujensa avulla ja järjestämällä vertaistukea pienillekin potilasryhmille. Tätä tukee yhteistyö Harvinaiset-verkoston kanssa.

Klinikassa toimii kolmivuotiskauden 2007-2010 Orphanet Finland, joka täydentää ja ylläpitää eurooppalaista harvinaisten tautien ja lääkkeiden tietokantaa Suomen osalta. Siihen liittyy samoin kolmivuotinen RDPlatform (Rare Disease Platform) projekti, jossa keskitytään harvinaisten tautien tutkimusta ja hoitoa edistävien tietojen keruuseen ja toimijaverkoston luomiseen.

Toimintaympäristö

Klinikka toimii pääosin RAY:n avustuksella. Klinikka saa jonkin verran lisätuloja yhteistyöstä muiden järjestöjen ja toimijoiden kanssa, järjestämästään koulutuksesta ja kahdesta harvinaisiin sairauksiin liittyvästä EU-projektista. Klinikka toimii tarkoitukseen sopivaksi remontoitussa vuokrahuoneistossa.

Vaikuttaminen

Koulutustoiminta

Klinikkaan kertynyttä kokemusta perinnöllisyysneuvonnasta ja erityisesti dysmorfisista oireyhtymistä käytetään terveydenhuollon eri henkilöstöryhmien koulutuksessa. Näin parannetaan valtakunnallisella tasolla mm. pediatrien ja lastenneurologien valmiuksia syndroomadiagnostiikassa, ja parannetaan muidenkin henkilöstöryhmien valmiuksia hoitaa hyvin myös harvinaista geneettistä tautia sairastavat.

Potilasryhmille pidetään asiantuntijaluentoja mm. eri järjestöjen ja muiden toimijoiden järjestämällä sopeutumisvalmennuskursseilla.

- Omia syndroomakouluja järjestetään 2-3
- Yksittäisiä koulutustilaisuuksia pidetään muiden järjestäjien kanssa kysynnän mukaan (vuosittain n. 50)
- valtakunnallisten syndroomailtapäivien dysmorfologiaklubiin osallistutaan omilla potilastapauksilla ja esityksillä

Harvinaistyö

Klinikka jatkaa toimintaa Harvinaiset-verkoston osana. Klinikassa toimii edelleen harvinaiset -

verkoston kansainvälinen sähköpostiosoite rare-diseases@vaestoliitto.fi ja Suomen toiminnan sähköpostiosoite harvinaiset@harvinaiset.fi. Verkoston nettisivut uusiutuvat ja pohjoismaiseen Rarelink-sivustoon rakennetaan suomenkielistä osiota.

Eurooppalaisen (35 maata) harvinaisia tauteja ja lääkkeitä käsittävän Orphanet-tietokannan Suomen osion (Orphanet Finland) tietojen kartuttaminen ja ylläpito tapahtuu perinnöllisyysklinikasta. Sivustoa hallinnoidaan Pariisista (INSERM), ja sillä on yli 20 000 kävijää päivässä. Tietokannasta löytyy monipuolisesti tietoa harvinaisista taudeista, niiden tutkimus-, kuntoutus- ja hoitopaikoista ja potilasyhdistyksistä. Kolmentoista Orphanet-maan (Ranska, Belgia, Italia, Espanja, Englanti, Saksa, Hollanti, Puola, Tsekki, Itävalta, Eesti, Ruotsi ja Suomi) kolmevuotinen projekti jatkuu (RDPlatform, Rare-DiseasePlatform). Sen tarkoituksena on edistää erityisesti harvinaisten tautien tutkimusta ja hoitojen kehittämistä.

Työryhmät ja toimikunnat

- Raskaudenkeskeyttämis- ja sterilointilomakkeiden uusimistyöryhmän (ABST-työryhmä) saa todennäköisesti työnsä valmiiksi (Riitta Salonen-Kajander)
- STM:n sikiön kromosomi- ja rakennepoikkeavuuksien seulontaa koskevan asiantuntijaryhmän työ valmistunee (Riitta Salonen-Kajander)
- Kansanterveyslaitoksen Äitiys- ja lastenneuvolatoiminnan asiantuntijaverkoston (Riitta Salonen-Kajander) tehtävänä on TerveSuomi.fi-portaalihankkeessa neuvolatoimintaan liittyvien sähköisten hankkeiden koordinoiminen ja yhteistyön rakentaminen eri toimijoiden kesken.
- Terveystieteiden oikeusturvakeskuksen raskauden keskeyttämis- ja sterilointiasioitten lautakunnan lääketieteellisen asiantuntijan varajäsen, Maarit Peippo
- Terveystieteiden oikeusturvakeskuksen pysyvä asiantuntija, Riitta Salonen-Kajander
- Terveystieteiden oikeusturvakeskuksen raskauden keskeyttämisen ja sterilointiasioitten lautakunnan perinnöllisyyslääketieteellistä asiantuntemusta edustava jäsen, Mirja Somer

Palvelut/projektit/tutkimushankkeet

Palvelut

- Perinnöllisyysneuvonta- ja konsultatiokäynnit ovat pääasiassa dysmorfisten oireyhtymien diagnostiikkaa, perinnöllisyysneuvontaa ja sisarusneuvontaa varten (150/vuosi). Tätä toimintaa arvioidaan potilaspalautekyselyillä.
- Muissa perinnöllisyyslääketieteen alan ongelmissa annetaan neuvontaa ja ohjausta puhelimitse ja sähköpostitse, med.genet@vaestoliitto.fi (250/vuosi)
- Kyselyihin vastataan myös verkossa Verneri.net ”Tietoa odottajille-osiossa” ja verkkoklinikka.fi –palvelussa (30/vuosi).
- Klinikkan informaattikko vastaa tietopalvelusta sekä asiantuntijoille että maallikoille (300/vuosi). Tietoa on saatavissa runsaasti jo klinikan kotisivuilta ja sen lisäksi myös henkilökohtaisena palveluna.

Tutkimushankkeet

Perinnöllisyysklinikkan tutkimushankkeet tehdään useimmiten yhteistyössä kotimaisten ja ulkomaisten tutkimusryhmien kanssa. Kehitysvammaisuuden syitä selvittävistä tärkeimpinä jatkuvat:

- PEHO-oireyhtymän geenikartoitus Anna-Elina Lehesjoen ja Anna-Kaisa Anttosen (Folkhälsan) kanssa.
- X-kromosominen kehitysvammaisuus Irma Järvelän (HY) tutkimusryhmän kanssa. Ensi vuonna selvitetään erityisesti kehitysvammaisuutta aiheuttavan kreatransporttihäiriön esiintyvyyttä ja oirekuvausta Suomessa.
- Dysmorfisten kehitysvammasyndroomien etiologia molekyylikaryotyypillä Anita Rauchin (Erlangenin yliopisto, Saksa) tutkimusryhmän kanssa.
- Williamsin oireyhtymän epätavalliset taudinkuvat englantilaisten ja suomalaisten yhteistyökumppaneiden kanssa: May Tassahbey (Manchester), Peter Hammond (Lontoo), Jaakko Ignatius (OYS), Raija Johansson (Pirkanmaan kehitysvammaneuvo).

Epämuodostuma-oireyhtymien aiheuttajageenin kartoitusprojekteissa aikaisemmin löytyneiden geenien vaikutusmekanismeja ja kliinistä kuvaa selvittävät:

- Meckelin oireyhtymän *MKS1*-geenin normaali ja epänormaali toiminta Kansanterveyslaitoksen Molekyyli lääketieteen osaston (KTL/MLO) tutkijoiden kanssa: Jonna Tallila, Marjo Kestilä, Leena Palotie
- Hydroletalus oireyhtymän *HYLS1*-geenin toiminta, yhteistyössä: Heli Honkala, Marjo Kestilä, Leena Palotie (KTL/MLO)
- Dominantisti periytyvä pneumothorax Hanna Tapanaisen ja Kristiina Aittomäen (HUS) kanssa. Kyseessä on edellisen väitöskirjatyö.

Valtakunnallisen translokaatiotutkimuksen osina:

- Aortta-aneurysma-suku ja 11q23 lokukseen paikannettu *FAA1* (Familiaalinen aortta-aneurysma) –geeni, yhteistyössä Teppo Varilo, Tiia Reinikainen, Leena Palotie (KTL/MLO), Minna Pöyhönen (HY)
- Neliraajapuutos (tetrafokomelia) ja translokaatio yhteistyössä: Teppo Varilo, Tiia Reinikainen, Leena Palotie (KTL/MLO)

Muut hankkeet

Väestöliiton perinnöllisyysklinikka on yksi Suomen viidestä REGISTRY-tutkimuskeskuksesta Euro-HD Network (EHDN):ssä. Se on eurooppalainen etenevän ja vallitsevasti periytyvän keskushermostosairauden, Huntingtonin taudin, hoitoa etsivä kansainvälinen yhteistyöhanke, jossa on yhdistetty perustutkijoiden, klinikoiden ja Huntington-potilasjärjestöjen voimat. Se tarjoaa mahdollisuuden sairastumisriskissä olevien oireettomien henkilöiden ja heidän läheistensä osallistumiseen, ja sen päämääränä on hoidon kehittäminen tautiin ja taudin sosiaalisiin haittavaikutuksiin.

Ääreishermostosairauksien molekyyligeneettistä taustaa ja kliinistä kuvaa selvittävä tutkimusprojekti ”Perinnölliset polyneuropatiat Suomessa” on aloitettu HUS:n ja TYKS:n neurologian, lastenneurologian ja silmätautien klinikan sekä Helsingin ja Turun yliopistojen kanssa.

Klinikka on Folkhälsanin tutkimuslaitoksen ja HUS/ Lasten- ja nuorten sairaalan kanssa mukana selvittämässä osteoporoosipseudogliomaoireyhtymän geenitaustaa ja *LPR5*-geenivirheiden aiheuttamia muita oireita, kuten diabetesta ja hyperkolesterolemiaa.

RAY:n rahoittama 3-vuotinen hanke ”Dementiaiperheiden nuorten tukiprojekti” Elämänlaatua dementoituneille ry:n kanssa jatkuu. Uutta rahoitusta nuorten tukiryhmän käynnistämiseen ja alueellisten ryhmänvetäjien koulutuksen laajentamiseen haetaan.

Voimavarat

Perinnöllisyysklinikassa toimii 4 lääkäriä, 2 hoitajaa, informaatikko, klinikkasihteeri ja it-assistentti. RDPlatform projekti edellyttää siihen saatavan rahoituksen käyttämistä osa-aikaisen informaatikon palkkaan. Klinikkan perinnöllisyyslääketieteen erikoiskirjasto mahdollistaa joustavan tiedonsaannin ja palvelee myös ulkopuolisia. Klinikkaan on hankittu myös tärkeimmät sähköiset oireyhtymätietokannat.

Yhteistyö

Klinikka toimii valtakunnallisena harvinaisten dysmorfisten oireyhtymien diagnostiikka- ja perinnöllisyysneuvontakeskuksena, johon muut perinnöllisyysklinikatkin voivat lähettää diagnostisia ongelmatapauksiaan. Klinikka toimii myös eurooppalaisen dysmorfologisten oireyhtymien asiantuntijaverkoston, DYS CERNE-projektin (www.dyscerne.org) suomalaisena keskuksena. Projektissa kehitetään mm. verkkopohjainen Dysmorfologinen diagnosointi systeemi (DDS), jonka avulla kliinikot voivat konsultoida eurooppalaista asiantuntijapaneelia (Expert Panel). Projekti toimii myös mallina EU:n tuleville harvinaisten sairauksien diagnostiikan ja hoidon asiantuntijaverkostoille.

Jo nyt lääkärit ja muu terveydenhuollon henkilöstö voivat konsultoida klinikan lääkäreitä ja hoitajia perinnöllisyyslääketieteellisissä tai perinnöllisyysneuvontaan liittyvissä ongelmissa (100/vuosi). Varsinkin pediatri ja lastenneurologit ovat käyttäneet tätä mahdollisuutta syndroomadiagnostiikassa ns. ”paperi ja valokuva –konsultaatioiden” muodossa.

Asiantuntijaluentoja pidetään mm. eri järjestöjen ja muiden toimijoiden järjestämällä sopeutumismennuskursseilla.

Harvinaisiin tauteihin liittyvä työ jatkuu muiden järjestöjen kanssa Harvinaiset-verkostossa se-

kä eurooppalaisissa Orphanet ja RDPlatform projekteissa.

Klinikka on ensimmäisenä suomalaisena keskuksena liittynyt kansainväliseen DECIPHER-yhteisöön (Kristiina Avela). Yhteisössä on mukana 51 perinnöllisyyslääketieteellistä keskusta kaikkialta maailmasta. Yhteisö kerää tietoa verkossa sijaitsevaan DECIPHER-tietokantaan

submikroskooppisista perimän muutoksista, joita tunnistetaan uuden diagnostisen tutkimuksen avulla (arrayCGH eli aCGH). Yhteistyön tavoitteena on selvittää submikroskooppisten muutosten merkitys oireyhtymien synnystä.

Kotimaiset ja kansainväliset tutkimusyhteistyöprojektit jatkuvat eri tutkimusryhmien kanssa.

TUKIPALVELUT

VIESTINTÄ

Toiminta-ajatus ja keskeiset tavoitteet

Väestöliiton viestinnän tarkoituksena on edistää Väestöliiton tunnettuutta ja tukea sen tavoitteiden saavuttamista viestinnällisin keinoin. Viestintä tiedottaa liiton toiminnasta ja tavoitteista medialle ja sidos- ja asiakasryhmille. Viestintä pyrkii omilla toimillaan vaikuttamaan suuren yleisön asenteisiin lapsi- ja perheystävällisemmän yhteiskunnan puolesta. Viestintä vastaa ja edistää sisäisen tiedonkulun lisäämistä Väestöliitossa.

Viestinnän haasteina on erityisesti Väestöliiton tunnettuuden lisääminen suuren yleisön keskuudessa. Mediatiedottamisen laatua parannetaan ja määrää lisätään. Sisäiset tiedonkulun lisääminen ja viestintäkoulutus sekä viestintäprosessien selkiyttäminen tehostavat sisäistä tiedotusta ja edistävät yhteistyötä.

Toimintaympäristö

Väestöliiton tunnettuus sidosryhmien ja median keskuudessa on hyvä ja liitto koetaan asiantuntevana järjestönä, jonka sanaan voi luottaa. Tämä helpottaa arkipäivän viestintää: julkaisukynnys on matala, Väestöliiton asiantuntijoiden näkemystä kysytään herkästi ja erilaisia yhteistyökumppaneita on helppo löytää.

Tunnettuus suuren yleisön keskuudessa on sen sijaan heikko. Tämä luo haasteita viestinnälle: suurelle yleisölle ja eri kohderyhmille on järjestettävä enemmän juuri heille suunnattua tiedotusta, tiedotuskampanjoita ja korkeatasoisia

seminaareja. Tutkimuksista on myös tiedotettava entistä kansantajuisemmin ja yhteistyötä erilaisten medioiden kanssa jatkettava. Viestinnässä panostetaan myös siihen, että eri toiminnot ja hankkeet yhdistetään Väestöliittoon, eivätkä ne jää irrallisiksi.

Sisäinen toimintaympäristö asettaa viestinnälle edelleen haasteita: toiminnan laajuuden ja monipuolisuuden vuoksi yhteisistä tavoitteista ja toimintatavoista täytyy pitää entistä tarkemmin huolta. Viestinnän prosessit ja käytännöt tehdään paremmin tutuksi Väestöliiton sisällä ja tiedonkulku ja sen perillemeno varmistetaan.

Vaikuttaminen

Väestöliiton viestinnällä pyritään vaikuttamaan lapsi- ja perheystävällisen ilmapiirin vahvistumiseksi maassamme. Tämä tapahtuu lehdistötiedottamisella, erilaisilla median kanssa toteutettavilla yhteistyökampanjoilla ja toimittajille suunnatuilla taustatilaisuuksilla.

Viestinnällä pyritään vaikuttamaan myös poliittiseen valmistelutyöhön ja päätöksentekoon. Kansanedustajille ja virkamiehille tiedotetaan Väestöliiton toiminnasta ja tavoitteista ja heille järjestetään erilaisia tilaisuuksia.

Toiminnot

Viestintä on kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista, eri kanavien viestintä tukee toinen toistaan. Viestinnän keskeiset toiminnot ovat netti-

ja mediatiedottaminen ja Väestöliiton oma Pari ja perhe –lehti. Myös julkaisutuotannolla tuodaan esille Väestöliiton toimialaan liittyviä asioita. Erilaisia kampanjoita ja tapahtumia järjestetään Väestöliiton tunnettuuden lisäämiseksi ja sen toimintojen tukemiseksi.

Keskeisin tapahtuma Väestöliiton tunnettuuden lisäämiseksi on Wanhassa Satamassa syyskuussa järjestettävä Onnen Päivät –tapahtuma. Tapahtuma kerää yhteen kaikki Väestöliiton toiminnot ja ne tulevat kävijöille tutuiksi sinne rakennettavien perheiden, parisuhteiden ja nuorten maailmojen kautta. Tapahtumaan pyritään saamaan yhteistyökumppaneiksi ja näytteliasettajiksi Väestöliiton jäsenjärjestöjä, muita sidosryhmiä ja yrityksiä. Tapahtumaa markkinoidaan suurelle yleisölle, kouluille ja oppilaitoksille sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille.

Viestintä pitää huolta siitä, että ulospäin lähtevä ja sisäinen tieto on luotettavaa, asiantuntevaa ja ajantasaista. Mediatiedottamisen haasteina ovat erityisesti viestinnän nopeus, sen kohdentaminen ja yhdenmukaisuus. Myös viestinnän määrää lisätään, tähän päästään järjestämällä taustatilaisuuksia median edustajille ja tarjoamalla erilaisia asiantuntija-artikkeleita lehtiin.

Väestöliiton Pari ja perhe-lehteä kehitetään sisällöllisesti ja ulkoasultaan. Lehteä markkinoidaan suurelle yleisölle ja sen jakelua laajennetaan myös terveyskeskuksiin. Nettisivuja kehitetään edelleen ja niitä markkinoidaan keskeisille kohderyhmille; lapsiperheille, parisuhteessa oleville ja nuorille. Viestintä koordinoi myös muuta liiton parissa tapahtuvaa aineistotuotantoa ja avustaa yksiköitä näiden tiedotustarpeissa. Sisäisen viestinnän tehostamiseksi järjestetään viestintäkoulutusta ja tiedotetaan viestinnän prosesseista sekä järjestetään viestintätaapaamisia yksiköiden ja toimintojen vetäjille.

VL-Markkinointi Oy julkaisee lähinnä perhe-, vanhemmuus- ja seksuaaliterveyskysymyksiin liittyviä aineistoja, jotka on suunnattu ammattilaisten ja tavallisten ihmisten käyttöön.

Voimavarat

Väestöliiton viestinnän voimavarat koostuvat kolmesta vakituisesta työntekijästä sekä ajoittaisista korkeakouluharjoittelijoista. Viestintä

toimii markkinoinnista vastaava henkilön kanssa lehden ja palveluiden ja tunnetuksi tekemiseksi ja uudenlaisten yhteistyökumppaneiden hakemiseksi. Verkkotoimittajan tarve ja mahdollisuudet uuden toimen perustamiseen kartoitetaan.

Yhteistyö

Väestöliiton viestintä on asiakaslähtöistä. Tämä tarkoittaa sitä, että viestintä avustaa ja tukee sekä osallistuu eri yksiköiden tiedotustarpeiden toteuttamiseen. Viestintä jatkaa yhteistyötä myös eri medioiden kanssa sekä osallistuu liiton toimialan viestintäportaalien ja –verkostojen toimintaan.

HENKILÖSTÖHALLINTO JA HENKILÖSTÖ

Henkilöstöhallinnon toiminta-alueeseen kuuluu koko liiton henkilöstö sekä tytäryhtiöistä VL-Markkinointi Oy ja VL-Medi Oy.

Väestöliitto on asiantuntijaorganisaatio, jonka jatkuvana tavoitteena on henkilöstön erinomaisen osaamistason ylläpitäminen ja lisääminen sekä tuloksekas ja hyvin johdettu organisaatio. Näiden tavoitteiden tukena liitolla on tehokas ja ajantasainen henkilöstötietojärjestelmä, jonka kehittämistä jatketaan. Lisäksi tehdään henkilöstötilinpäätös, joka muodostuu tärkeimmistä henkilöstöön liittyvistä tunnusluvuihin, jotka kertovat henkilöstön tilasta, toiminnasta ja kustannuksista.

Tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet

Erinomainen osaamistaso

Koulutussuunnitelmat tehdään yksiköiden kanssa ja ne liitetään yleiseen toimintasuunnitelmaan. Suurin osa hankittavasta koulutuksesta painottuu sisältöosaamisen lisäämiseen, mutta koulutusta hankitaan tarpeen mukaan myös ammatillista osaamista tukevissa aiheissa. Toimintavuonna koulutusta suunnataan lähiesimiehille ja projektinhallintaan. Tarvittavan osaamisen hankkimista pyritään tukemaan rekrytoinneilla. Sisäisenä koulutusmuotona jatketaan VL-Akatemioita, joissa esitellään oman talon toimintojen lisäksi muita ajankohtai-

sia aiheita. Henkilöstöhallinto osallistuu TES-koulutukseen ja alansa täydennyskoulutukseen.

Tehokas ja toimiva henkilöstötietojärjestelmä

Henkilöstöhallinnon ohjelmaa MBH:ta kehitetään edelleen koko Väestöliitto-konsernia palvelevaksi ja sille etsitään uusia käyttömahdollisuuksia. Tietojärjestelmään kootaan tietoa henkilöstön koulutuksista ja osaamisesta.

Tuloksekas, motivoitunut ja hyvin johdettu organisaatio

Toimintavuonna saatetaan päätökseen perustoimenkuvien kartoitus liittyen työehtosopimuksen uudistukseen työn edellyttämien osaamisvaatimusten ja palkkauksen vastaavuudesta. Kartoitusta hyödynnetään työnkuvien selkiyttämisessä ja yksikön toiminnan suunnittelussa. Tämän lisäksi työyhteisön kehittämistä tuetaan lähiesimiehille järjestettävällä koulutuksella ja ulkopuolisella työnohjauksella.

Työterveyden kanssa tehdään yhteistyötä järjestämällä taukoliikuntaa ja kuntoutusta työkyvyn ylläpitämiseksi.

Henkilöstöhallinnon prosesseja tarkistetaan ja niihin tehdään tarvittaessa täydennyksiä ja korjauksia sujuvuuden parantamiseksi.

VARAINHANKINTA

Väestöliiton rahoitus saadaan oman toiminnan tuotoilla ja RAY:n avustuksilla. Varainhankinnan tavoitteena on laajentaa toiminnan rahoitus pohjaa sekä vahvistaa nykyisiä rahoituslähteitä.

Väestöliiton ja sen toimintojen tunnettuus (Taloustutkimuksen toteuttama tunnettuustutkimus 2008) on varainhankinnan kannalta tärkeä tekijä. Syksyllä 2009 toteutetaan Helsingissä Väestöliiton oma messutapahtuma 'Onnen Päivät 2009', jonka tavoitteena on lisätä tunnettuutta niin suuren yleisön kuin alan toimijoiden keskuudessa. Tapahtuman rahoittamisen varmistamiseksi sille haetaan sekä yritys- että järjestökumppaneita. 'Onnen Päivät 2009' toteutetaan VL-Markkinointi Oy:n kanssa.

Varainhankinnan onnistumiselle on tärkeää, että erilaiset yhteistyö- ja rahoitusmahdollisuu-

det huomioidaan kaikissa toiminnoissa ja hankkeissa. Nykyisten kumppanuuksien laadukasta hoitamista sekä uusien rahoituslähteiden kartoitusta jatketaan, mm. säätiöt ja rahastot, yritys-yhteistyö sekä lahjoitukset ja testamentit. Yritysyhteistyötarjousten, lahjoituspyyntöjen sekä erilaisten hakemusten sisällölliset osuudet ja raportointi tuotetaan eri toimintojen kanssa mm. seksuaaliterveysklinikka, perhetoiminnot ja kansainvälisen kehityksen yksikkö.

Taloushallinnon kanssa jatketaan varainhankinnan suunnittelun ja seurannan sekä asiakaspalvelun kehittämistä. Tunnettuuden ja varainhankinnan kasvattamiseksi toteutetaan myös tarvittaessa erilaisia markkinoinnillisia toimenpiteitä kuten kampanjoita ja tapahtumia viestinnän ja muiden toimintojen kanssa. Myös omien palvelujen ja tuotteiden (viestintä ja VL-Markkinointi Oy) myynninedistämistä kehitetään edelleen.

TALOUS

Väestöliitto ry:n vuoden 2009 talousarvion tuotot ovat yhteensä n. 6 371 000 €. Toiminnan rahoituksesta noin 50 prosenttia on Raha-automaattiyhdistyksen avustuksia, noin 30 prosenttia oman toiminnan ja varainhankinnan tuottoja, noin 7 prosenttia Opetusministeriön ja Ulkoministeriön avustuksia ja noin 13 prosenttia kunnilta, EU:lta, säätiöiltä, yms saatavia avustuksia.

Toimintakuluista noin 70 prosenttia on henkilöstökuluja ja loput noin 30 prosenttia muodostuvat muista kuluista.

Kalevankadun toimitilojen peruskorjaukseen otettuja lainoja lyhennetään 790 000 euroa.